

*Diagnoza strategiczna na potrzeby opracowania
Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany
na lata 2015–2025
(Załącznik 1)*

INICJATYWAŁOKALNA.PL

Czerwiec 2015

Spis treści

Wstęp.....	3
1. Uwarunkowania przestrzenne	4
2. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze	5
3. Uwarunkowania turystyczno-przyrodnicze	29
3.1. Walory przyrodnicze	29
3.2. Walory kulturowe.....	30
4. Porównanie Gminy Rytwiany do Polski, województwa świętokrzyskiego i innych jednostek samorządu terytorialnego z powiatu staszowskiego	32
5. Wnioski z analizy Gminy Rytwiany	38
Spis rysunków	41
Spis tabel	41
Spis wykresów.....	42
Bibliografia.....	47

Wstęp

Cechą naturalną każdej jednostki terytorialnej jest dążenie do rozwoju. Jest to długofalowy proces mający za zadanie wzrost konkurencyjności oraz poprawę sytuacji społecznej i gospodarczej. W rezultacie przyczyniający się do poprawy jakości życia mieszkańców.

Zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza oraz potrzeba ustawicznego rozwoju stawia przed Gminą Rytwiany nowe wyzwania. W związku z tym przystąpiono do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025*. W Strategii wskazane zostaną kierunki rozwoju gminy, priorytety i zadania do realizacji uwzględniające perspektywę finansową Unii Europejskiej na lata 2014–2020.

Rozwój terytorialny danego obszaru determinują czynniki endogeniczne, jak i egzogeniczne. Diagnoza strategiczna Gminy Rytwiany stanowi podstawę do opracowania *Strategii Rozwoju Gminy Rytwiany na lata 2015–2025*. W Diagnozie została przedstawiona sytuacja przestrzenna, społeczna i gospodarcza Gminy Rytwiany na tle powiatu staszowskiego, województwa świętokrzyskiego oraz kraju wraz ze wskazaniem trendów, które miały miejsce na przestrzeni ostatnich lat. Dane zawarte w Diagnozie służą określeniu mocnych i słabych stron gminy, jej potencjałów, jak również obszarów problemowych. Daje to merytoryczną podstawę do wyznaczenia celów i głównych kierunków rozwoju gminy, stanowiących podstawę jej konkurencyjności.

1. Uwarunkowania przestrzenne

Gmina Rytwiany jest gminą wiejską położoną w południowo-wschodniej części województwa świętokrzyskiego, w powiecie staszowskim. Sąsiaduje z 6 gminami: Staszów, Osiek, Połaniec, Lubnice, Oleśnica i Tuczępy (rys. 1). Zajmuje powierzchnię 125 km², a gęstość zaludnienia w 2013 roku wyniosła 51 osób/km² (tabela 7, str. 32). Na terenie gminy znajduje się 15 sołectw. Przez obszar Gminy Rytwiany przebiega droga wojewódzka nr 764 Kielce–Staszów–Połaniec¹.

Rysunek 1 Położenie Gminy Rytwiany na tle kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego

Źródło: Portal internetowy Interaktywna Mapa Polski, mapapolski.com.pl

Najwięcej procent powierzchni gminy zajmują grunty leśne (49,33%). Na drugim miejscu są grunty orne – 30,63%, natomiast łąki i pastwiska zajmują 12,55% powierzchni. Szczegółowy podział struktury użytkowania gruntów w Gminie Rytwiany przedstawia tabela 1.

Tabela 1 Struktura użytkowania gruntów w Gminie Rytwiany w 2013 roku

Rytwiany	Grunty orne	Sady	Łąki trwałe	Pastwiska trwałe	Pozostałe użytki rolne	Grunty leśne	Pozostałe grunty	Ogółem
[ha]	3 819	75	972	592	392	6 149	467	12 466
[%]	30,63	0,60	7,80	4,75	3,14	49,33	3,75	100,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

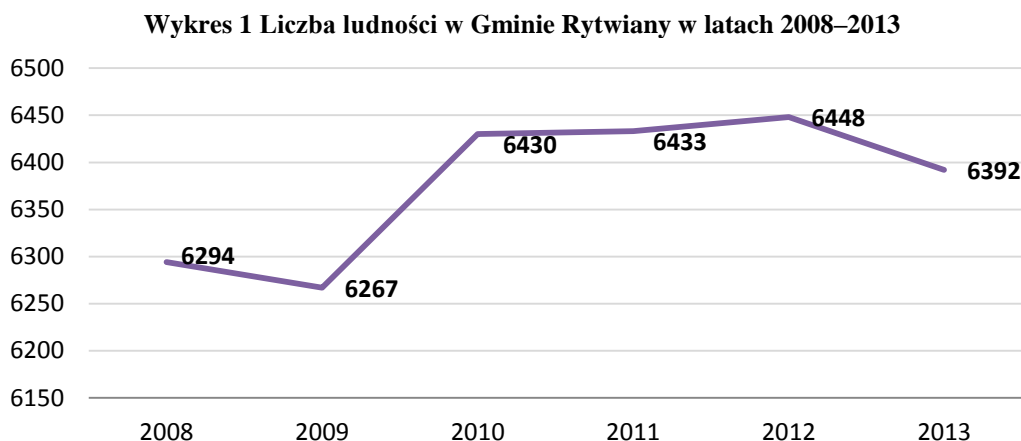
Pod względem fizyczno-geograficznym Gmina Rytwiany położona jest w makroregionie Niecka Nidziańska w mezoregionie Niecka Połaniecka². Przez teren gminy przepływa rzeka Czarna.

¹Strona internetowa Urzędu Gminy Rytwiany, www.rytwiany.com.pl.

²Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2000.

2. Uwarunkowania społeczno-gospodarcze

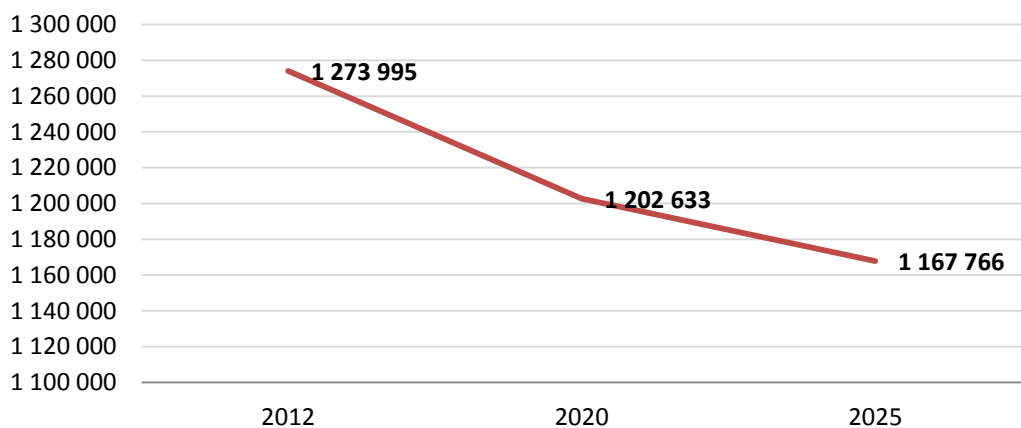
Liczba ludności zamieszkująca Gminę Rytwiany podlegała wahaniom w latach 2008–2013. W 2013 r. liczba mieszkańców wynosiła 6 392 osoby i była o 56 osób mniejsza w porównaniu do roku poprzedniego (wykres 1).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

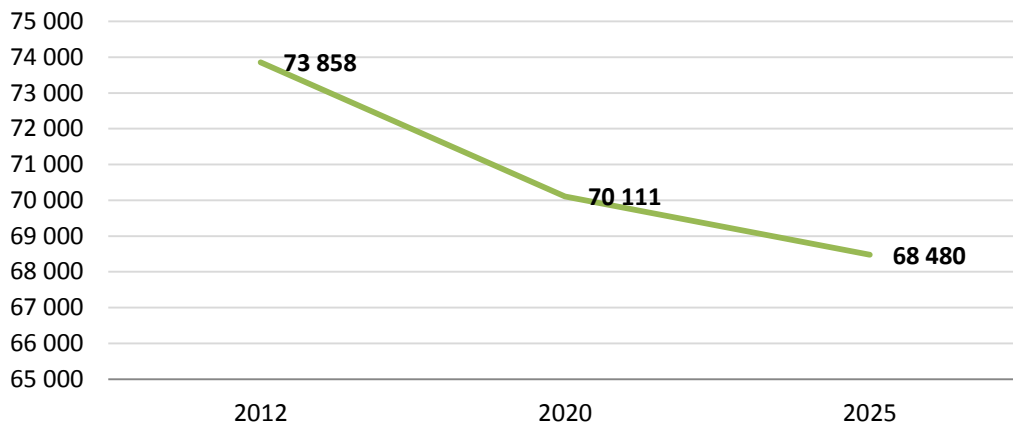
Niekorzystne trendy demograficzne obrazuje prognoza ludności w województwie świętokrzyskim (wykres 2) oraz w powiecie staszowskim (wykres 3) według stanu ludności z 2012 roku. Do roku 2025 w województwie świętokrzyskim nastąpi spadek liczby mieszkańców o ponad 106 tys., a w powiecie staszowskim – o prawie 5,4 tys. Sytuacja demograficzna w województwie i powiecie będzie mieć jednocześnie wpływ na liczbę ludności w Gminie Rytwiany. Biorąc pod uwagę powyższe należy przyjąć, iż liczba mieszkańców Gminy Rytwiany będzie ulegać zmniejszeniu, co będzie przekładać się na sytuację gospodarczą gminy.

Wykres 2 Prognoza ludności w województwie świętokrzyskim na lata 2020 i 2025 (wg danych z 2012 roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

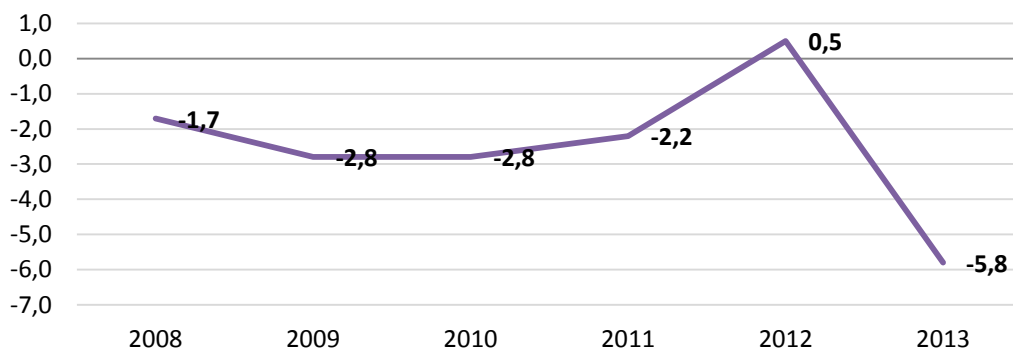
Wykres 3 Prognoza ludności w powiecie staszowskim na lata 2020 i 2025 (wg danych z 2012 roku)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

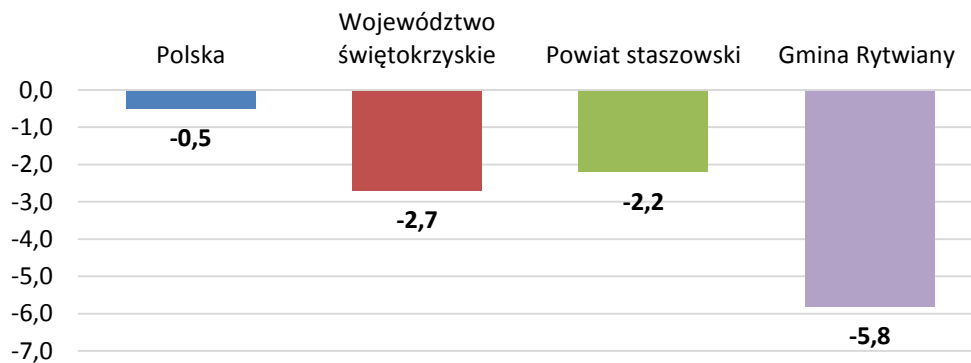
Na liczbę ludności w gminie ma wpływ przyrost naturalny oraz saldo migracji. Analizując wykres 4 można zauważyć, że wskaźnik przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jest bardzo niekorzystny. W 2013 roku współczynnik przyrostu naturalnego wyniósł -5,8 i był zdecydowanie niższy w porównaniu ze średnią dla Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu staszowskiego (wykres 5).

Wykres 4 Przyrost naturalny w Gminie Rytwiany na 1000 mieszkańców w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

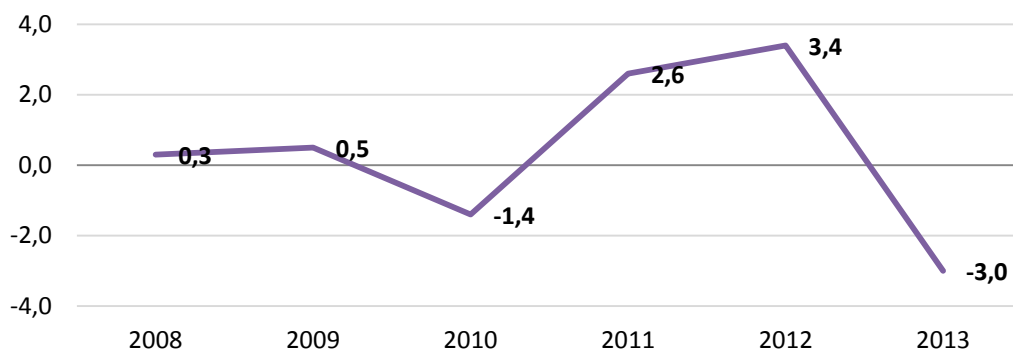
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

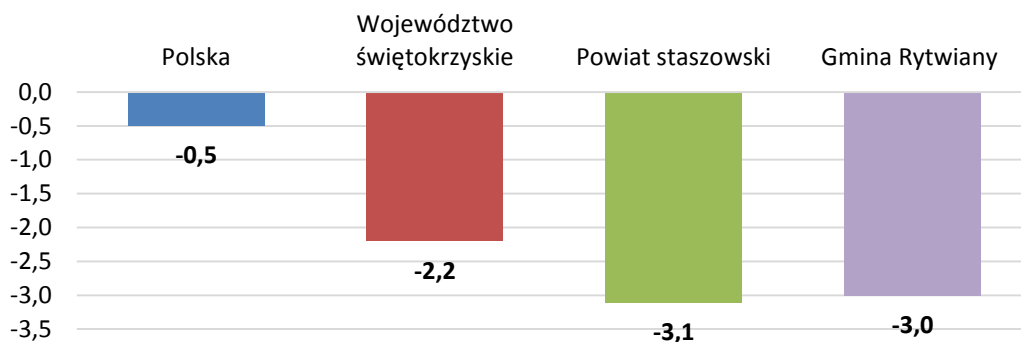
Wskaźnik salda migracji na przestrzeni 2008–2013 podlegał dużym wahaniom (wykres 6). W 2013 roku wynosił -3,0 i był wyższy od średniej dla kraju i województwa (wykres 7).

Wykres 6 Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

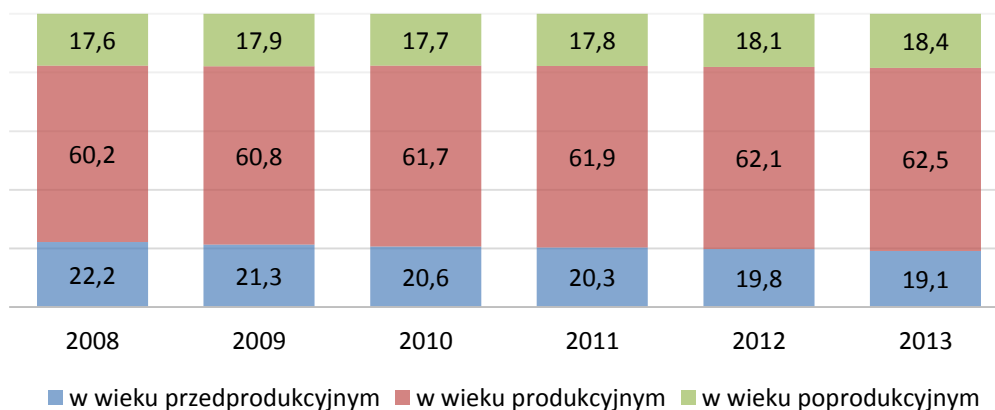
Wykres 7 Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

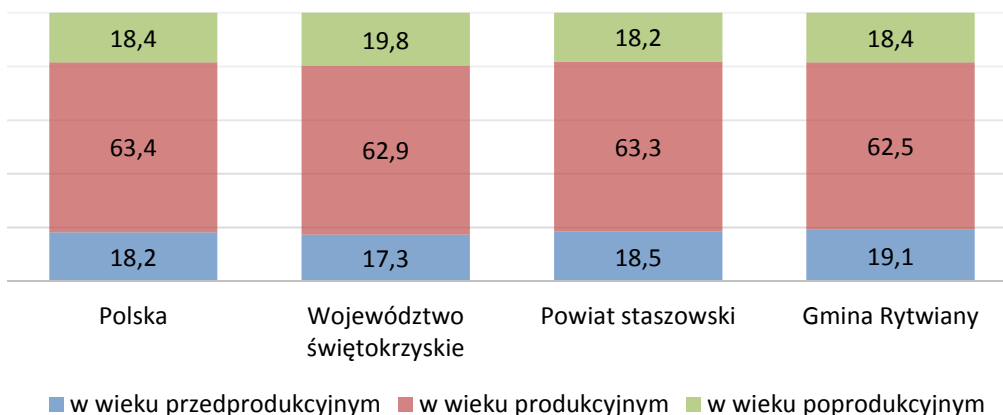
O sytuacji demograficznej świadczy także struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku w procentach ludności ogółem. W Gminie Rytwiany maleje liczba osób w wieku przedprodukcyjnym, rośnie natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym. Taka sytuacja potwierdza występujące zjawisko starzejącego się społeczeństwa (wykres 8). Jednak na tle wybranych jednostek terytorialnych wyższego rzędu w 2013 roku Gmina Rytwiany prezentowała się o wiele lepiej pod względem udziału osób w wieku przedprodukcyjnym (wykres 9). Obserwujemy zatem proces starzenia się społeczeństwa, który niesie ze sobą zagrożenie dla gospodarki, mniejsza grupa osób w wieku produkcyjnym będzie musiała utrzymywać większą grupę osób w wieku poprodukcyjnym, pobierającą świadczenia emerytalne.

Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

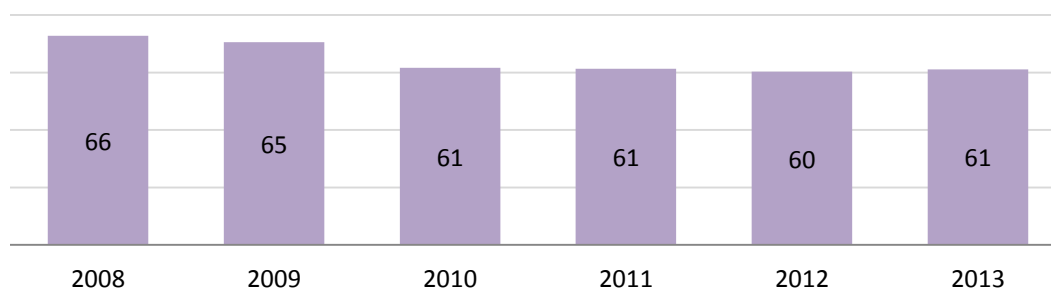
Wykres 9 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

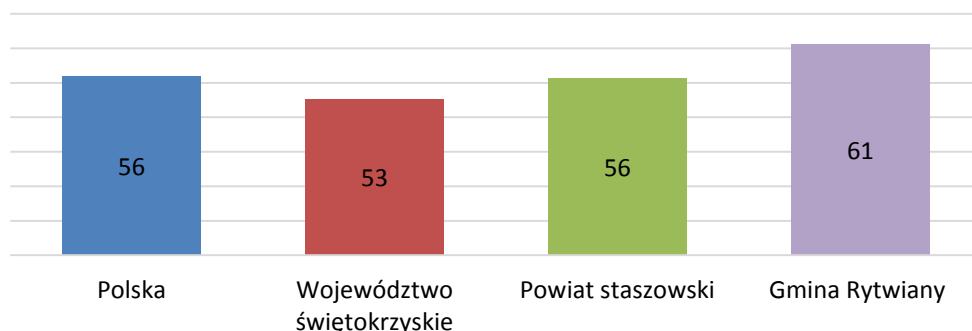
Zmniejszający się potencjał ludnościowy potwierdza wskaźnik liczby dzieci w szkole podstawowej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców. Od 2009 roku maleje liczba uczniów w szkole podstawowej (wykres 10). Gmina Rytwiany wypada jednak o wiele lepiej na tle średniej dla kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego (wykres 11).

Wykres 10 Liczba uczniów w szkole podstawowej na 1000 mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

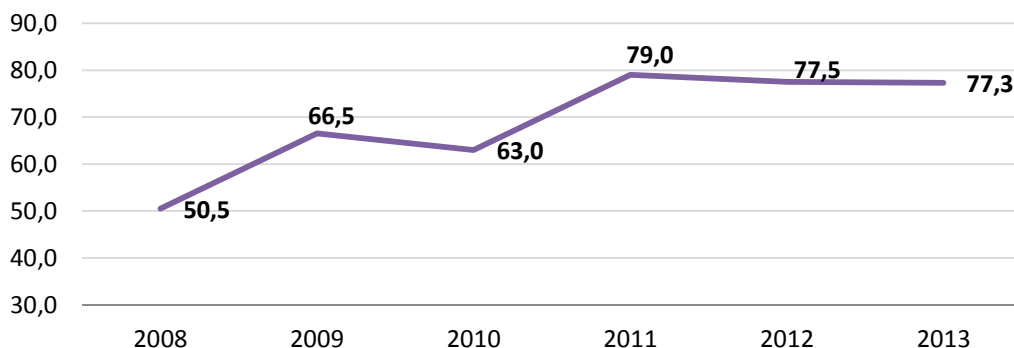
Wykres 11 Liczba uczniów w szkole podstawowej na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

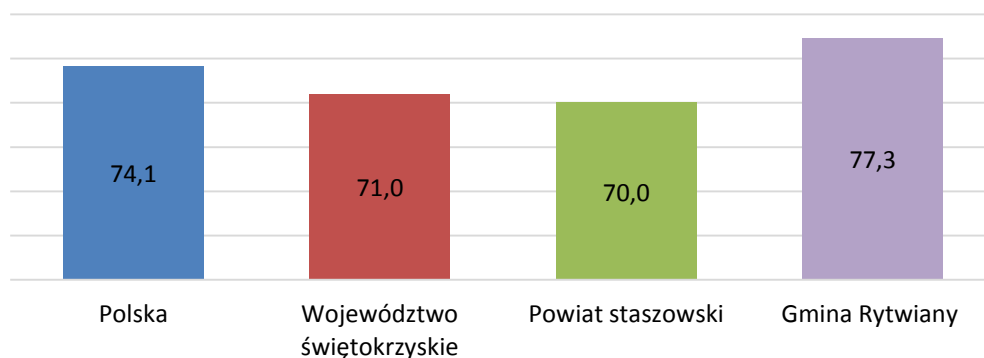
Wskaźnikiem obrazującym politykę społeczną w gminie jest odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. W 2008 roku odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Rytwiany wynosił 50,5%, w 2013 roku – 77,3%. W latach 2008–2013 nastąpił wzrost o prawie 27 punktów procentowych (wykres 12). Jest to lepszy wynik w porównaniu ze średnią dla Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu staszowskiego (wykres 13).

Wykres 12 Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

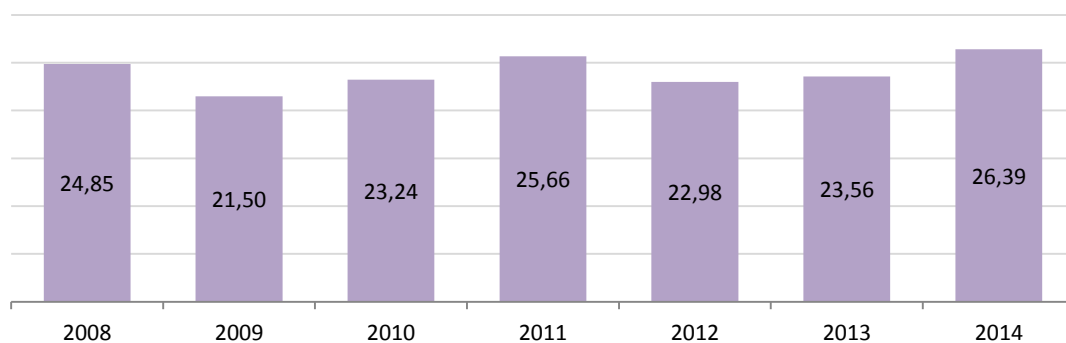
Wykres 13 Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

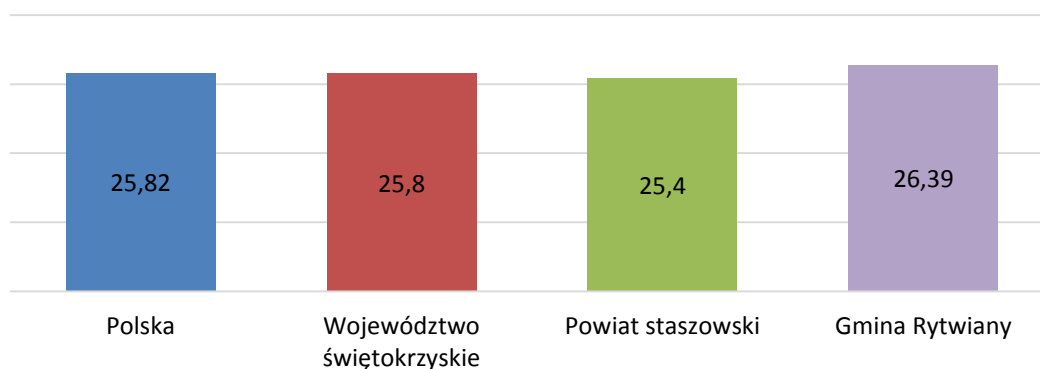
Jakość szkolnictwa w gminie obrazują średnie wyniki sprawdzianów w klasie 6 szkoły podstawowej, będące zakończeniem tego poziomu nauki. Porównując wyniki egzaminów dla kraju, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego oraz gmin ościennych (tabela 2) Gmina Rytwiany wypadła bardzo korzystnie na tle innych jednostek terytorialnych. W 2014 roku średni wynik dla Gminy Rytwiany był wyższy od wyniku dla Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu staszowskiego (wykres 15). Dodatkowo można zauważyć rosnącą liczbę uzyskanych punktów z tego sprawdzianu wśród uczniów Gminy Rytwiany w latach 2012–2014 (wykres 14).

Wykres 14 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w Gminie Rytwiany w latach 2008–2014 (max liczba punktów 40)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Wykres 15 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w klasie 6 szkoły podstawowej w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany (max liczba punktów 40)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

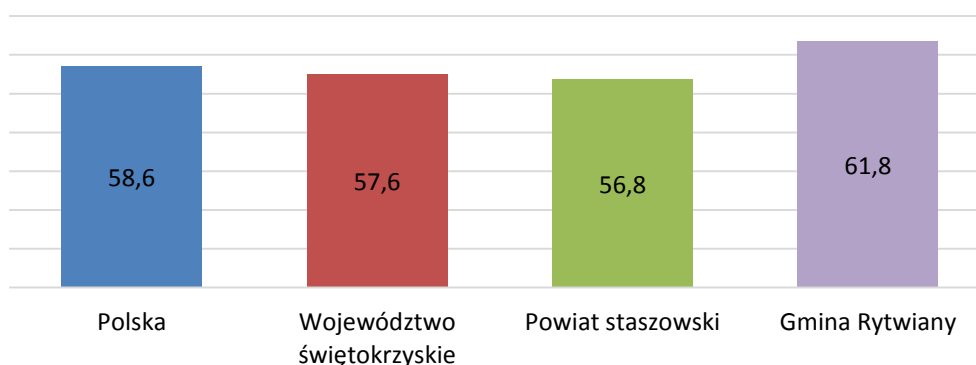
Tabela 2 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w klasie 6 szkoły podstawowej w wybranych jednostkach terytorialnych w latach 2008–2014

Jednostka terytorialna	Średni wynik w punktach						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	25,80	22,64	24,56	25,27	22,75	24,03	25,82
Województwo świętokrzyskie	25,56	22,12	24,18	24,84	22,33	23,72	25,80
Powiat staszowski	25,50	22,14	24,21	24,82	22,96	22,88	25,40
Gmina Bogoria	26,10	23,44	27,36	28,09	23,80	23,44	27,33
Gmina Łubnice	26,16	21,11	26,21	27,39	24,76	26,87	28,00
Gmina Oleśnica	23,40	21,96	19,50	24,34	24,20	21,41	24,59
Miasto i Gmina Osiek	26,13	20,89	23,07	23,24	21,15	23,36	25,33
Miasto i Gmina Połaniec	24,28	21,34	21,83	22,80	22,41	20,81	24,48
Gmina Rytwiany	24,85	21,50	23,24	25,66	22,98	23,56	26,39
Miasto i Gmina Staszów	26,25	22,76	25,53	24,49	23,27	22,98	24,49
Gmina Szydłów	24,69	22,69	24,30	25,80	21,26	22,92	26,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Kolejnym wskaźnikiem poziomu szkolnictwa są wyniki egzaminów gimnazjalnych. Wykres 16 przedstawia średnią procentową uzyskaną przez uczniów ze wszystkich egzaminów w 2014 roku w Gminie Rytwiany w porównaniu ze średnim procentowym wynikiem dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego. W 2014 uczniowie z Gminy Rytwiany osiągnęli wyższe wyniki z egzaminu w porównaniu do wspomnianych jednostek terytorialnych. W tabeli 3 zostały przedstawione średnie procentowe wyniki uczniów z egzaminów gimnazjalnych od 2008 do 2014 roku. Z powodu wprowadzonych zmian w egzaminach gimnazjalnych możliwe jest porównanie jedynie między sobą osiągnięć w latach 2009–2011 oraz 2012–2013.

Wykres 16 Średni wynik % ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Tabela 3 Średni wynik % ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w Polsce, województwie świętokrzyskim, powiecie staszowskim i Gminie Rytwiany w latach 2008–2014³

Jednostka terytorialna	Średni wynik % ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w danym roku						
	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Polska	57,82	58,89	56,08	51,40	57,20	58,00	58,60
Województwo świętokrzyskie	56,81	57,17	54,34	49,37	56,04	57,22	57,60
Powiat staszowski	56,50	55,72	52,89	47,86	54,70	55,64	56,82
Gmina Rytwiany	59,79	58,23	54,34	47,32	54,02	54,02	61,76

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl oraz Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej w Łodzi, www.oke.lodz.pl

Sytuację gospodarczą na terenie gminy odzwierciedla wskaźnik liczby podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności, wskaźnik jednostek nowo zarejestrowanych w rejestrze REGON na 10 tys. ludności oraz wskaźnik liczby podmiotów na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym. W latach 2009–2013 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności stale wzrastała – w 2013 roku osiągnęła wartość 660 podmiotów (wykres 17). Wynik ten był zdecydowanie niższy od średniej dla kraju, oraz niższy w stosunku do średniej województwa i powiatu (wykres 18).

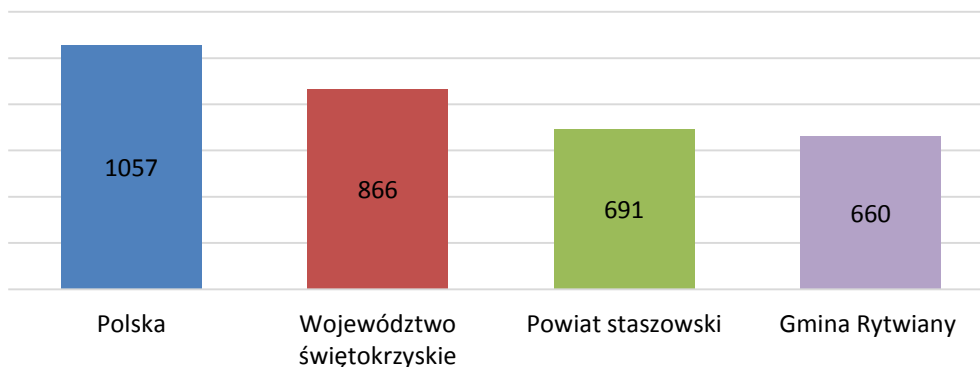
Wykres 17 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Rytwiany w latach 2009–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

³ Nie należy porównywać ze sobą wszystkich wyników egzaminu gimnazjalnego z powodu wprowadzenia nowych przedmiotów egzaminacyjnych. Można ze sobą porównać egzaminy z lat 2009–2011 oraz egzaminy z lat 2012–2013. Wyników egzaminów z 2014 roku nie można porównywać do tych z lat wcześniejszych.

Wykres 18 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

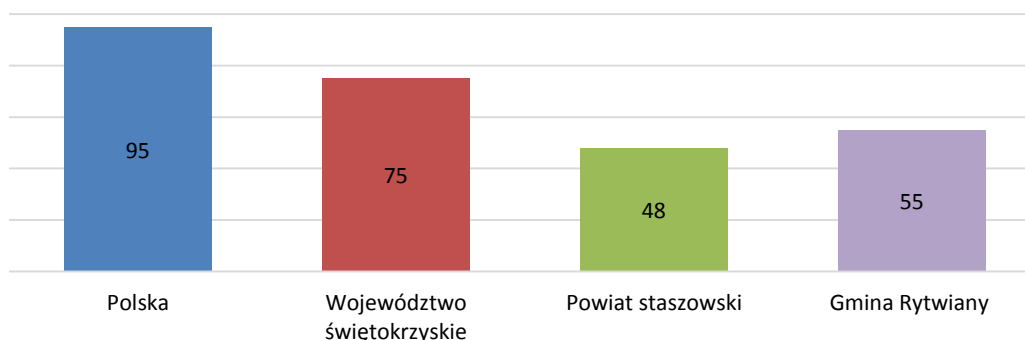
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych podlegała wahaniom w latach 2009–2013 (wykres 19). W 2013 roku w Gminie Rytwiany wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wynosił 55. Wskaźnik ten był niższy od średniej dla Polski i województwa świętokrzyskiego, jednak wyższy od średniej dla powiatu staszowskiego (wykres 20).

Wykres 19 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Rytwiany w latach 2009–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 20 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

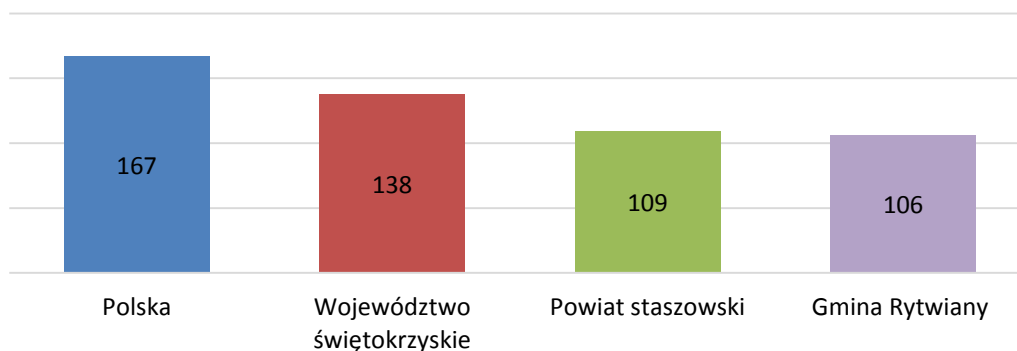
Wskaźnik ilości podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym między 2008 a 2013 rokiem uległ wzrostowi (wykres 21). W 2013 roku jego wartość wyniosła 106, jednak był to wynik gorszy w porównaniu z Polską, województwem świętokrzyskim oraz powiatem staszowskim (wykres 22).

Wykres 21 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 22 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

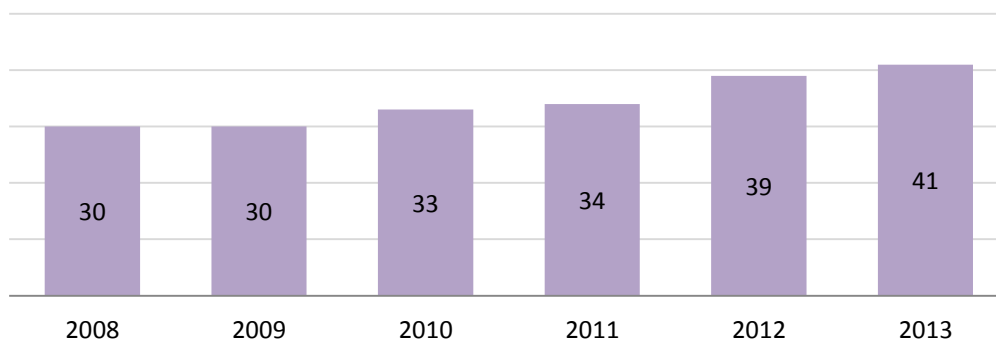
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Biorąc pod uwagę liczbę podmiotów gospodarki narodowej ogółem, w 2013 roku na terenie Gminy Rytwiany zarejestrowane były 422 firmy. Wśród nich 22 w sektorze rolniczym, 44 w sektorze przemysłowym, 82 w sektorze budowlanym⁴.

Lata 2008–2013 na terenie Gminy Rytwiany to stały wzrost liczby funkcjonujących fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. W 2008 r. ich liczba wynosiła 30, natomiast w 2013 roku już 41 (wykres 23). Wskaźnik ten jest zdecydowanie wyższy od średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego (wykres 24).

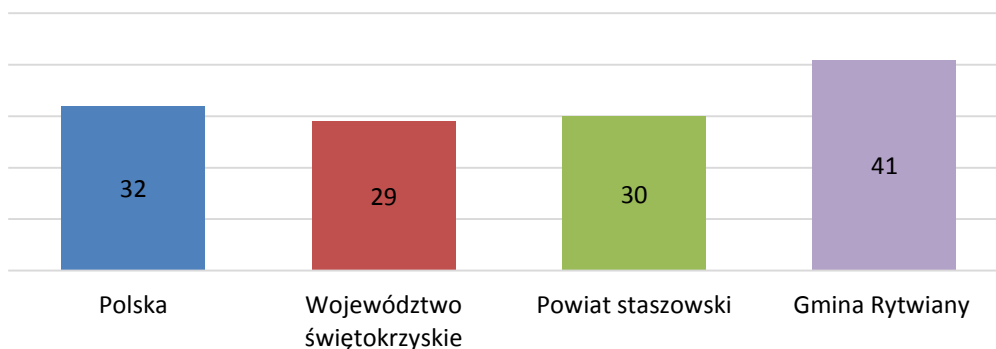
⁴ Strona internetowa Urzędu Statystycznego w Kielcach, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Gmina Rytwiany, <http://kielce.stat.gov.pl>, inf. z 9.02.2015 r.

Wykres 23 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 24 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

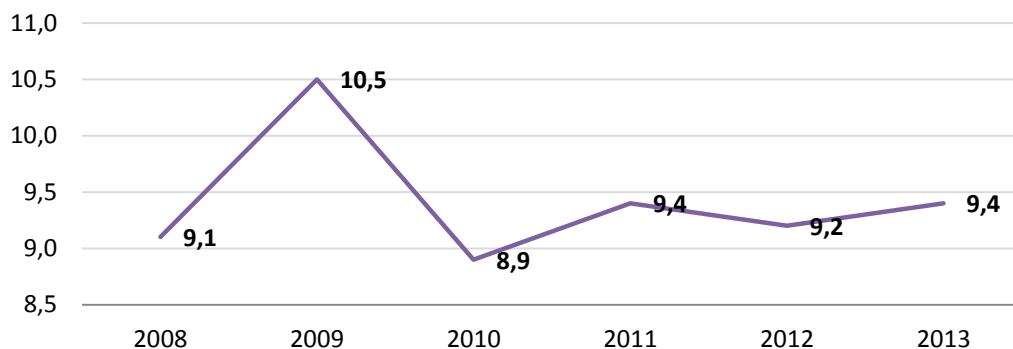

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W Gminie Rytwiany wskaźnik ten podlegał wahaniom między 2008 a 2013 rokiem. W 2013 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród osób w wieku produkcyjnym wyniósł 9,4% (wykres 25). Rezultat ten był gorszy od wyniku dla Polski i powiatu staszowskiego, jednak lepszy niż średnia w województwie świętokrzyskim (wykres 26). Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*⁵. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

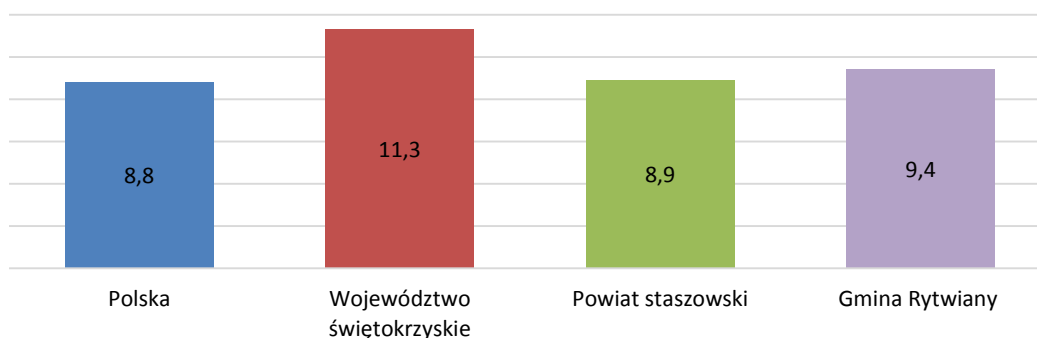
⁵ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

Wykres 25 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 26 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Na sytuację gospodarczą na danym obszarze ma wpływ wiele czynników określających atrakcyjność inwestycyjną. Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową określił atrakcyjność inwestycyjną w następujący sposób: „Atrakcyjność inwestycyjna jest rozumiana jako zdolność skłonienia do inwestycji poprzez oferowanie kombinacji korzyści lokalizacji możliwych do osiągnięcia w trakcie prowadzenia działalności gospodarczej. Obszary oferujące optymalną kombinację czynników lokalizacji stwarzają zarazem najlepsze warunki dla funkcjonowania przedsiębiorstw, czym przyciągają inwestorów”⁶. Tabela 4 przedstawia atrakcyjność inwestycyjną województwa świętokrzyskiego w 2014 roku.

⁶ Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2014, str. 5.

Tabela 4 Atrakcyjność inwestycyjna województwa świętokrzyskiego w 2014 roku

Czynniki atrakcyjności inwestycyjnej	Lokata na 16 województw w Polsce
Dostępność transportowa	12
Zasoby i koszty pracy	8
Rynek zbytu	12
Infrastruktura gospodarcza	15
Infrastruktura społeczna	9
Bezpieczeństwo powszechne	2
Aktywność województwa wobec inwestorów	16
Atrakcyjność inwestycyjna województwa	13

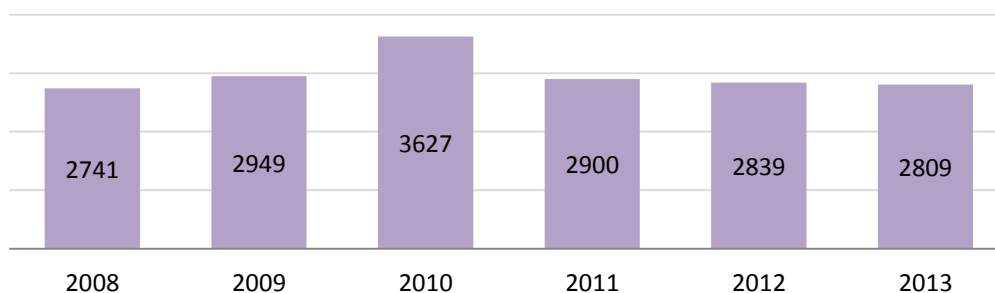
Źródło: Opracowanie własne na podstawie: *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2014

Po porównaniu czynników atrakcyjności inwestycyjnej wszystkich województw, województwo świętokrzyskie uplasowało się ostatecznie na 13 miejscu w skali kraju. Jest to bardzo słaba lokata. Głównym atutem województwa jest bezpieczeństwo powszechne. Jest to jednak za mało by przyciągnąć inwestorów.

Oprócz województw ocenione zostały także podregiony pod względem atrakcyjności inwestycyjnej. Gmina Rytwiany położona jest w podregionie sandomiersko-jędrzejowskim. Podregion ten znalazł się wśród podregionów o najniższej atrakcyjności do prowadzenia działalności przemysłowej, usługowej i zaawansowanej technologicznie.

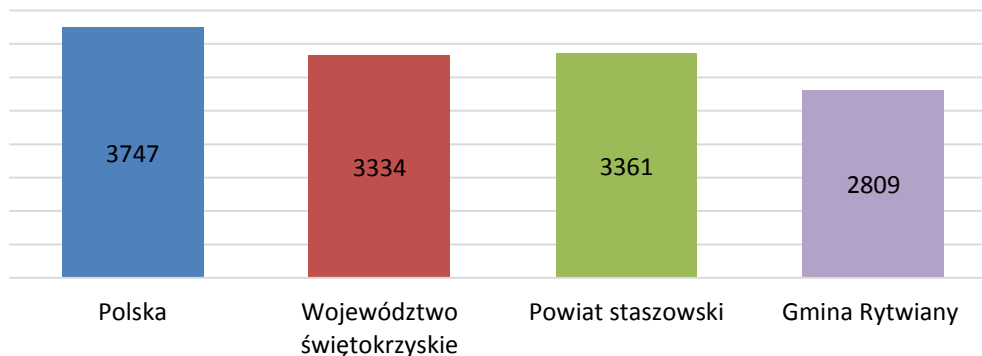
Sytuację finansową gminy obrazują wskaźniki dochodów i wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca (dane zaokrąglone do pełnych wartości). Dochody budżetu na 1 mieszkańca podlegały zmianom na przestrzeni analizowanych lat (wykres 27). W porównaniu z Polską, województwem świętokrzyskim oraz powiatem staszowskim uzyskany dochód w przeliczeniu na 1 osobę w Gminie Rytwiany w 2013 roku był niższy o prawie 1 000 zł w stosunku do średniej w kraju – wyniósł 2 809 zł (wykres 28).

Wykres 27 Dochody budżetu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

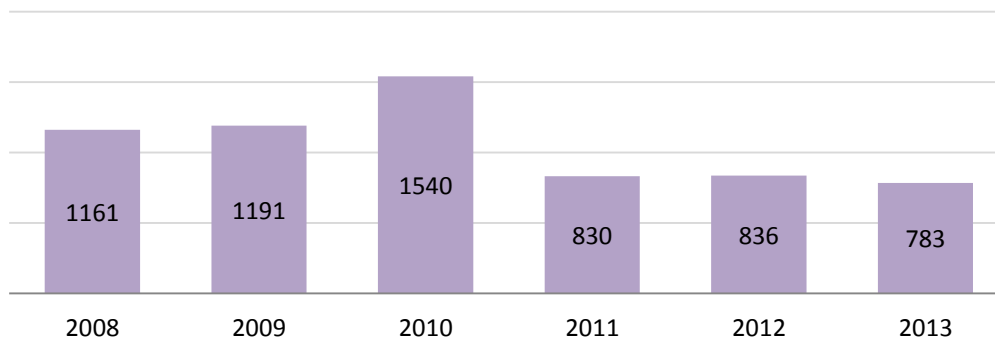
Wykres 28 Dochody budżetu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

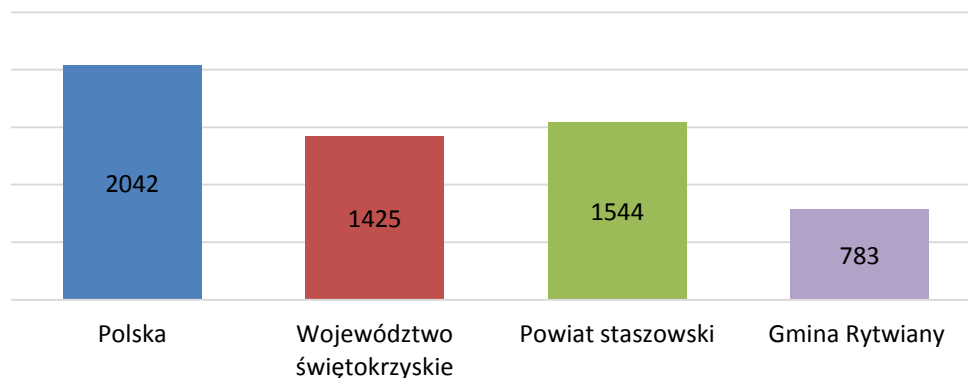
Suma uzyskanych dochodów własnych na 1 mieszkańca w analizowanym okresie jest coraz niższa. W 2008 roku dochód ten wyniósł 1 161 zł, w 2010 roku – 1 540 zł, a w 2013 roku spadł do kwoty 783 zł (wykres 29). Osiągnięta suma jest o wiele niższa od dochodów własnych w porównaniu do Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego (wykres 30).

Wykres 29 Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

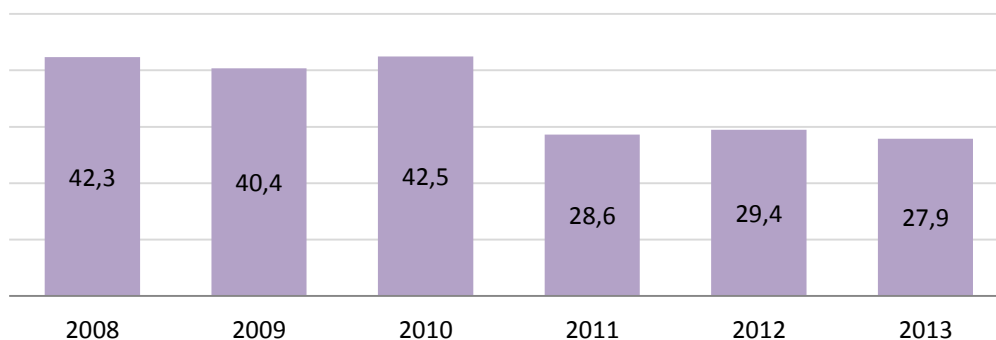
Wykres 30 Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

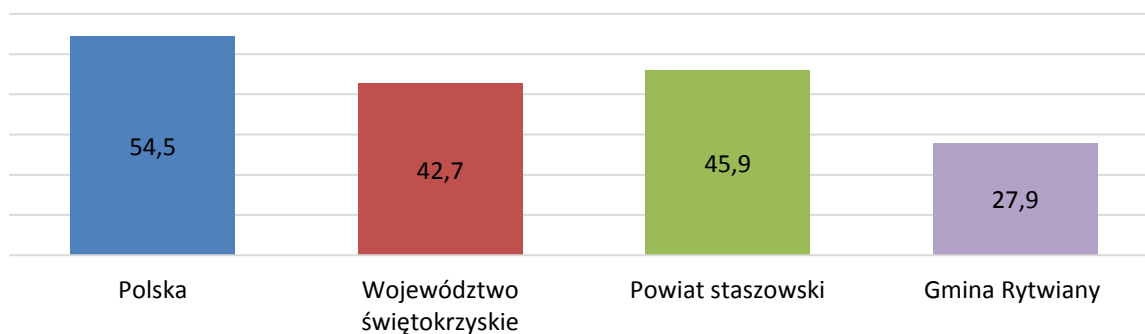
Na podstawie ogólnych dochodów budżetu oraz dochodów własnych można sprawdzić samodzielność finansową danej jednostki. Obrazuje ją procentowy wskaźnik udziału dochodów własnych w dochodach ogółem. Na wykresie 31 widać jak bardzo spadły możliwości finansowe Gminy Rytwiany w stosunku do 2008 roku. Udział dochodów własnych wynosił wówczas 42,3% natomiast w 2013 roku zmalał aż do 27,9%. Jest to bardzo niski wynik biorąc pod uwagę osiągnięty rezultat w kraju, województwie świętokrzyskim czy też w powiecie staszowskim (wykres 32).

Wykres 31 Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 32 Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

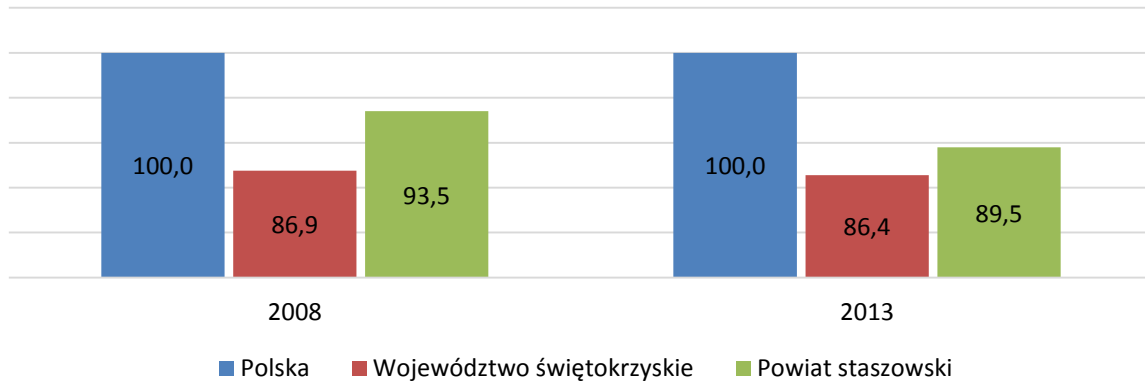

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Kolejnym wskaźnikiem, na który warto zwrócić uwagę jest średnie wynagrodzenie mieszkańców w odniesieniu do średniej krajowej, którą dla celów badawczych przyjmuje się jako wartość wyjściową równą 100. Dane dotyczące wynagrodzeń określa się w statystykach na poziomie powiatu, dlatego też nie można jednoznacznie odwzorować poziomu dochodowości mieszkańców Gminy Rytwiany. Niemniej jednak sytuacja jaka ma miejsce w powiecie staszowskim ukazuje również możliwości finansowe poszczególnych gmin w powiecie. Należy również założyć, iż jednostką, w której są najwyższe wynagrodzenia – jest Miasto i Gmina Połaniec oraz miasto powiatowe Staszów. Powiat staszowski prezentuje

się poniżej średniej dla Polski, ale powyżej średniej w województwie (wykres 33). Należy na tej podstawie wnioskować, iż zamożność mieszkańców Gminy Rytwiany jest na podobnym poziomie.

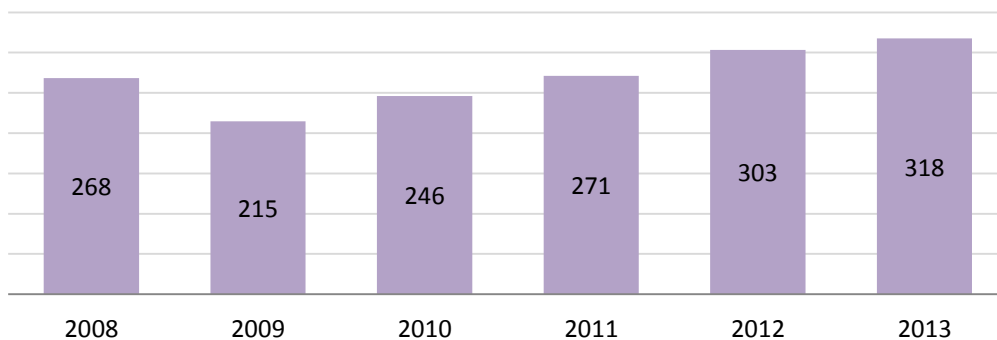
Wykres 33 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w województwie świętokrzyskim i powiecie staszowskim w roku 2008 i 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

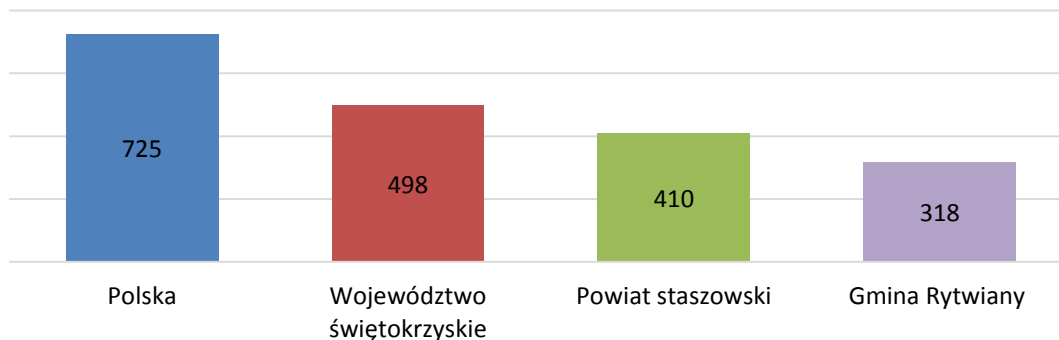
Na dochody własne budżetu gminy składa się m.in. udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa w postaci wpływów z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na terenie gminy oraz od osób prawnych mających siedzibę na jej terenie w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Na wykresie 34 widać, że wpływy z podatku od osób fizycznych rosną i w 2013 roku wyniosły 318 zł. Jest to jednak niższa kwota w porównaniu z krajem, województwem świętokrzyskim oraz powiatem staszowskim (wykres 35).

Wykres 34 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Wykres 35 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

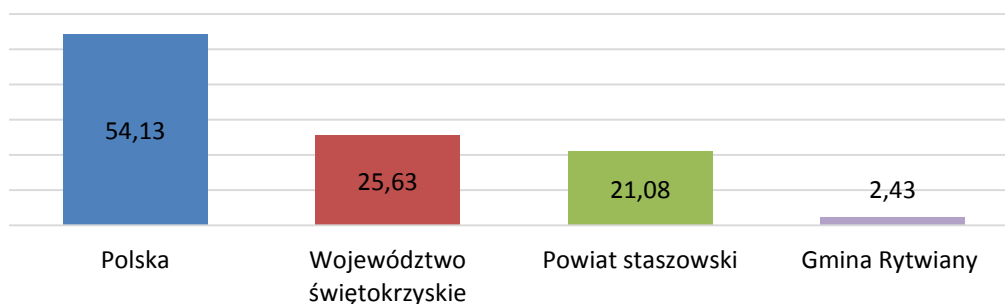
Bardzo źle przedstawiają się wpływy z podatku od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w latach 2008–2013 (wykres 36). W 2013 roku udział ten wyniósł jedynie 2,43 zł, podczas gdy w Polsce – 54,13 zł, województwie świętokrzyskim – 25,63 zł, a w powiecie staszowskim – 21,08 zł (wykres 37).

Wykres 36 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

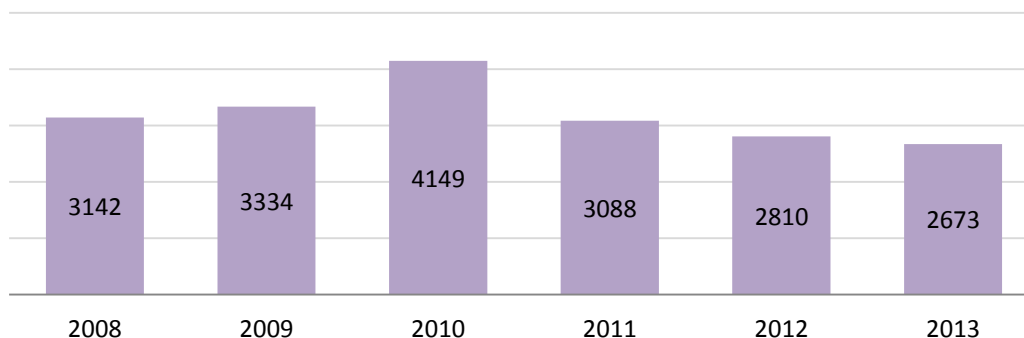
Wykres 37 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

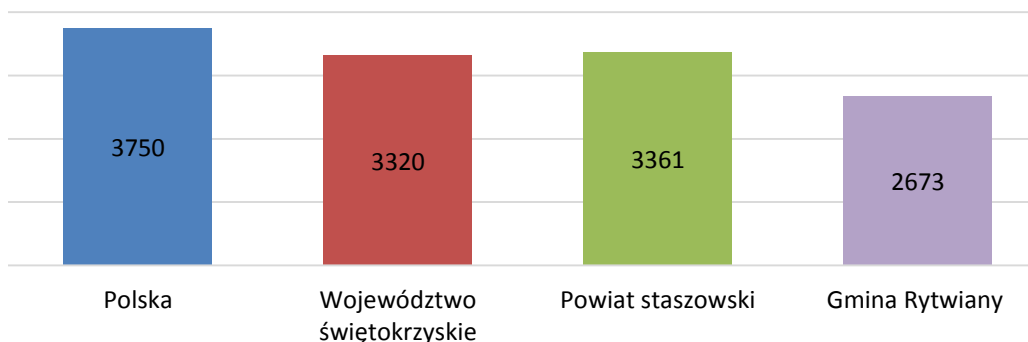
Wydatki ogółem na 1 mieszkańca ulegały zmianom w analizowanym okresie. Najwyższe były w 2010 roku – 4 149 zł, w 2013 roku spadły do 2 673 zł (wykres 38). Wydatkowana kwota jest znacznie niższa od średniej dla jednostek terytorialnych wyższego rzędu (wykres 39). Wydatki bieżące na 1 mieszkańca od 2009 do 2012 roku stale rosły (wykres 40). Są one nieco niższe od wydatków dla województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego (wykres 41).

Wykres 38 Wydatki ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

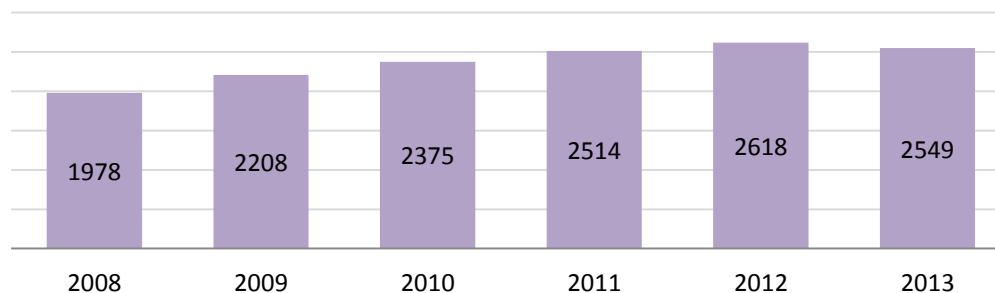
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Wykres 39 Wydatki ogółem na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

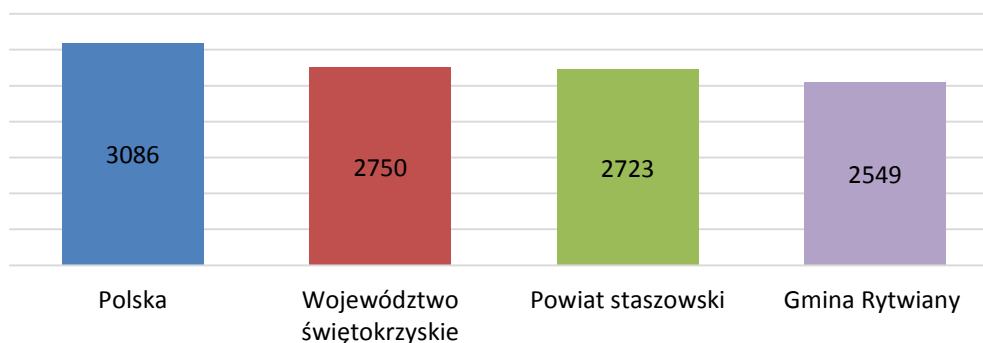
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Wykres 40 Wydatki bieżące na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

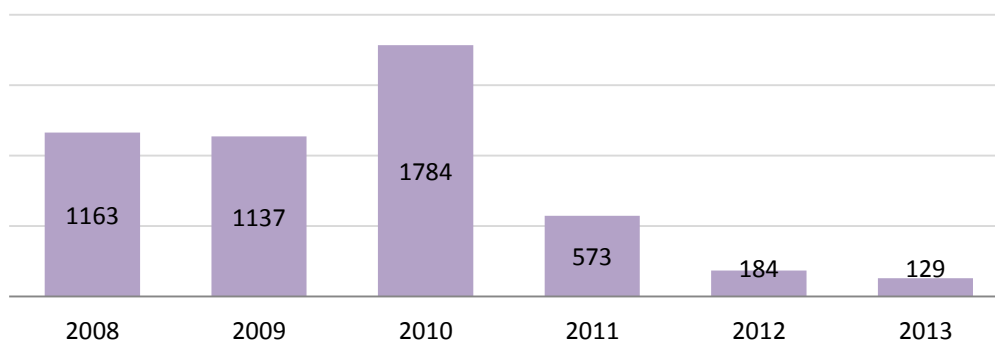
Wykres 41 Wydatki bieżące na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

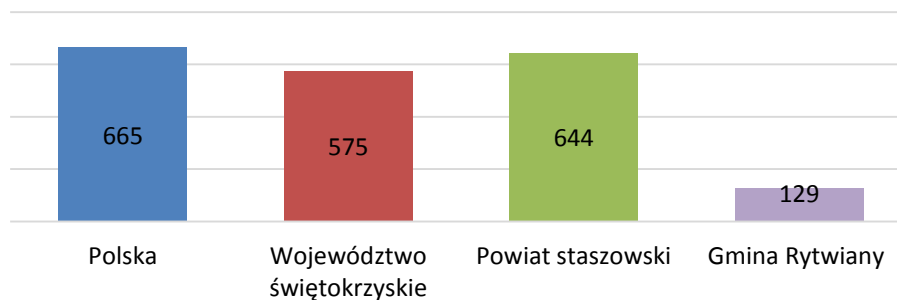
Ostatnią analizowaną kategorią wydatków są wydatki majątkowe w przeliczeniu na 1 osobę. Suma wydatków majątkowych na przestrzeni lat 2008–2013 ulegała znacznym wahaniom. W 2008 roku wynosiła 1 163 zł, w 2010 roku 1 784 zł, a w 2013 roku spadła drastycznie do 129 zł (wykres 42). Jest to bardzo niska kwota, odbiegająca znacznie od średniej na 1 mieszkańca w Polsce, województwie świętokrzyskim i powiecie staszowskim (wykres 43).

Wykres 42 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Wykres 43 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

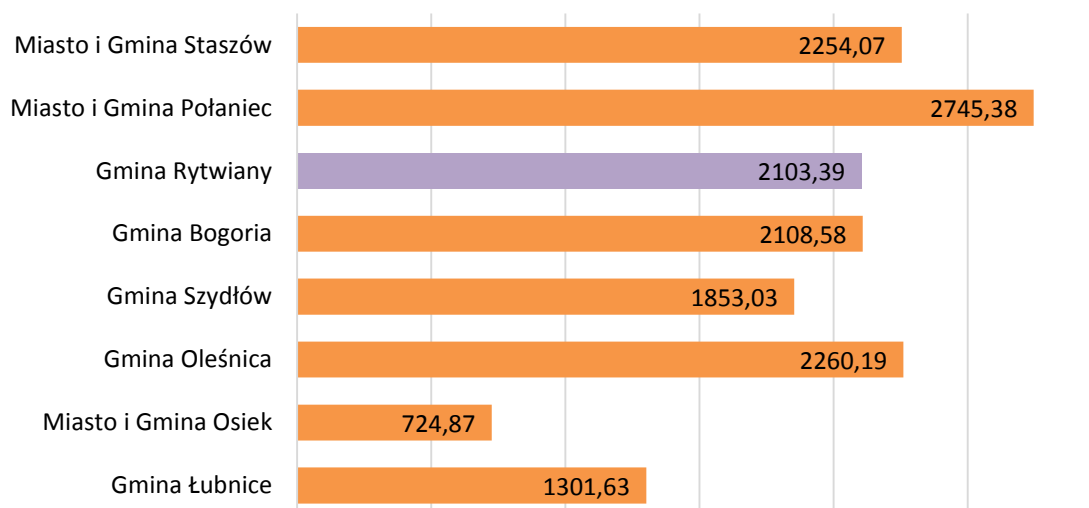
Ciekawym wskaźnikiem obrazującym aktywność na obszarze gminy jest wielkość pozyskanych funduszy unijnych oraz wartość dofinansowania z UE przypadająca na 1 osobę. Tabela 5 przedstawia dane dla gmin powiatu staszowskiego odnośnie liczby projektów, wartości dofinansowania oraz wartości dofinansowania w przeliczeniu na 1 osobę z Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego (RPO WŚ) na lata 2007–2013. Gmina Rytwiany zrealizowała 12 projektów, a kwota dofinansowania na 1 mieszkańca wyniosła 2 103,39 zł. Gmina Rytwiany zajęła 5 miejsce w ilości pozyskanych funduszy unijnych na 1 osobę wśród gmin z terenu powiatu staszowskiego (wykres 44).

Tabela 5 Wartość dofinansowania z RPO WŚ na lata 2007–2013 w gminach powiatu staszowskiego

Gmina	Liczba projektów	Wartość dofinansowania z UE [zł]	Wartość dofinansowania z UE na 1 osobę [zł]
Gmina Łubnice	6	5 703 731,27	1 301,63
Miasto i Gmina Osiek	6	5 729 387,22	724,87
Gmina Oleśnica	7	8 794 397,05	2 260,19
Gmina Szydłów	9	8 894 556,58	1 853,03
Gmina Bogoria	10	16 832 823,22	2 108,58
Gmina Rytwiany	12	13 125 173,37	2 103,39
Miasto i Gmina Połaniec	23	32 527 251,78	2 745,38
Miasto i Gmina Staszów	29	58 779 369,10	2 254,07

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, http://rpo-swietokrzyskie.pl/mapa_dotacji/mapa_porownaniegmin (inf. z 19.02.2015 r.)

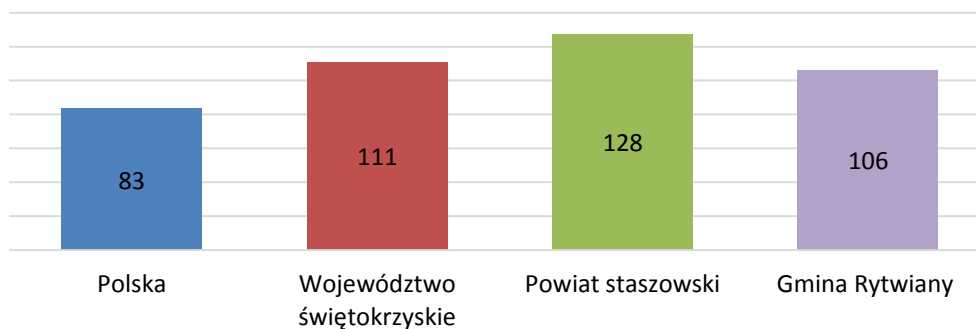
Wykres 44 Wartość dofinansowania z RPO WŚ na lata 2007–2013 na 1 osobę w gminach powiatu staszowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych ze strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, http://rpo-swietokrzyskie.pl/mapa_dotacji/mapa_porownaniegmin (inf. z 19.02.2015 r.)

W Gminie Rytwiany w 2013 roku w przeliczeniu na 1000 mieszkańców 106 osób w gospodarstwach domowych korzystało ze środowiskowej pomocy społecznej (wykres 45). Wartość ta była niższa od średniej dla powiatu staszowskiego oraz województwa świętokrzyskiego, jednak wyższa niż średnia w Polsce.

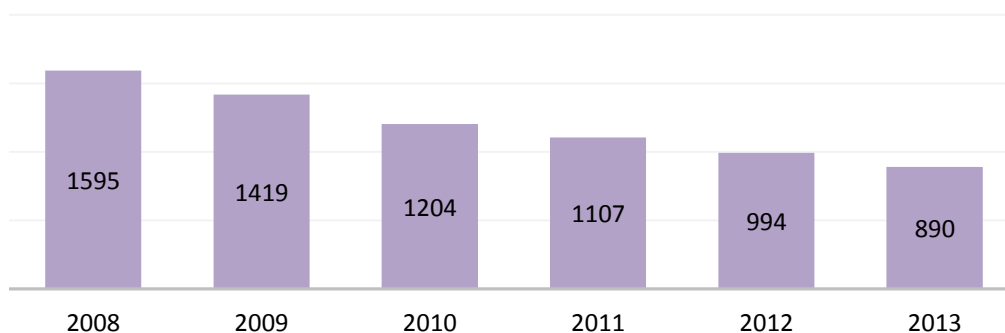
Wykres 45 Osoby w gospodarstwach domowych korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

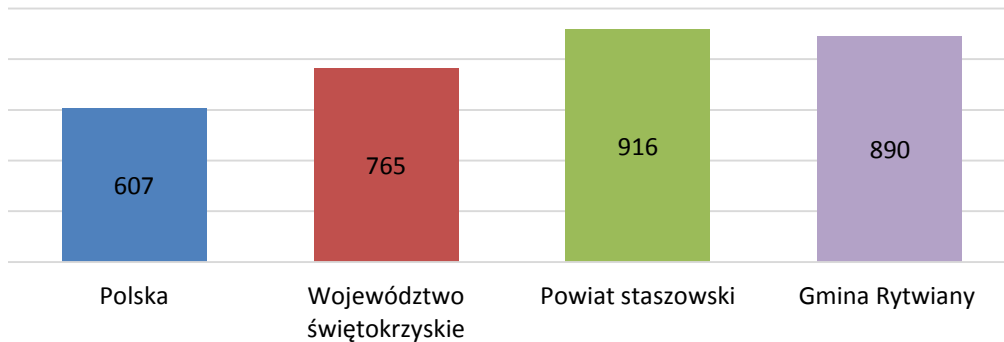
Kolejnym wskaźnikiem obrazującym sytuację w gminie jest wskaźnik ilości dzieci, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Pomimo tego, iż średnia w Gminie Rytwiany spada z roku na rok (wykres 46) to jest ona w dalszym ciągu wyższa od średniej w województwie świętokrzyskim i w Polsce, niższa jest tylko w stosunku do średniej dla powiatu staszowskiego (wykres 47).

Wykres 46 Ilość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

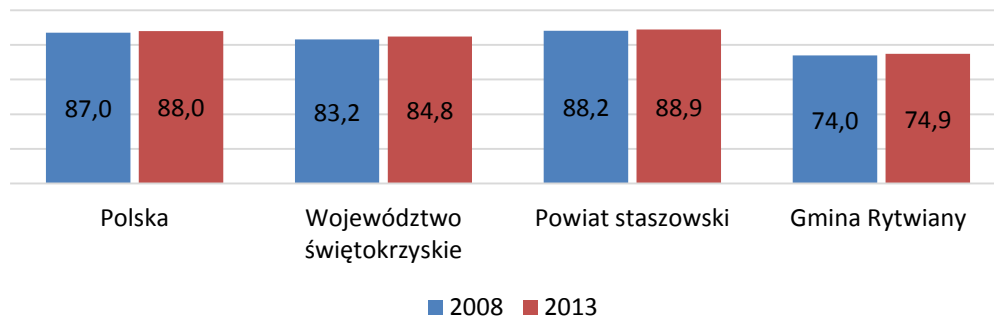
Wykres 47 Ilość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

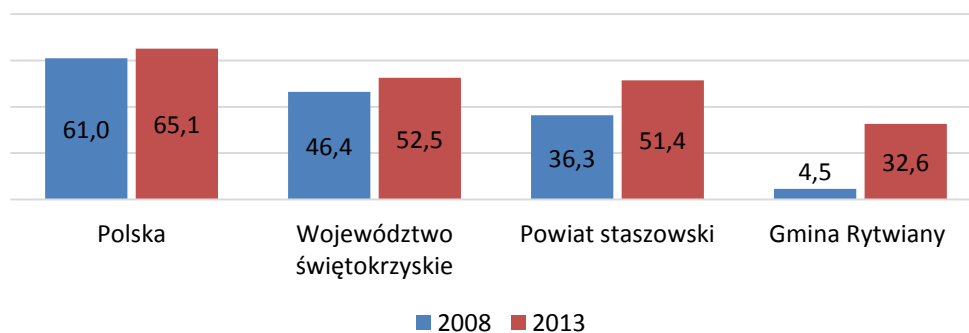
Przypatrując się natomiast infrastrukturze technicznej, w 2013 roku prawie 75% mieszkańców gminy korzystało z instalacji wodociągowej (wykres 48). O wiele mniej osób korzystało z kanalizacji – 32,6% (wykres 49). Obydwa wskaźniki są niższe w porównaniu do średniej dla kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego.

Wykres 48 Korzystający z wodociągu w % ogółu ludności – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany w roku 2008 i 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 49 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany w roku 2008 i 2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

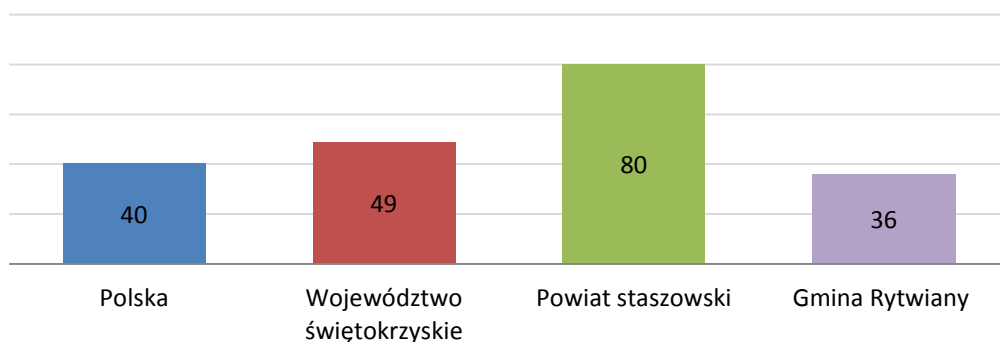
Niski odsetek osób korzystających z kanalizacji nie musi świadczyć o niskim stopniu rozwoju technicznego gminy. Dowodem na to jest rosnąca z roku na rok liczba przydomowych oczyszczalni ścieków – 23 oczyszczalnie w 2013 roku (wykres 50). Jednak liczba jest cały czas mniejsza w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w porównaniu do Polski, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego (wykres 51).

Wykres 50 Liczba oczyszczalni przydomowych w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

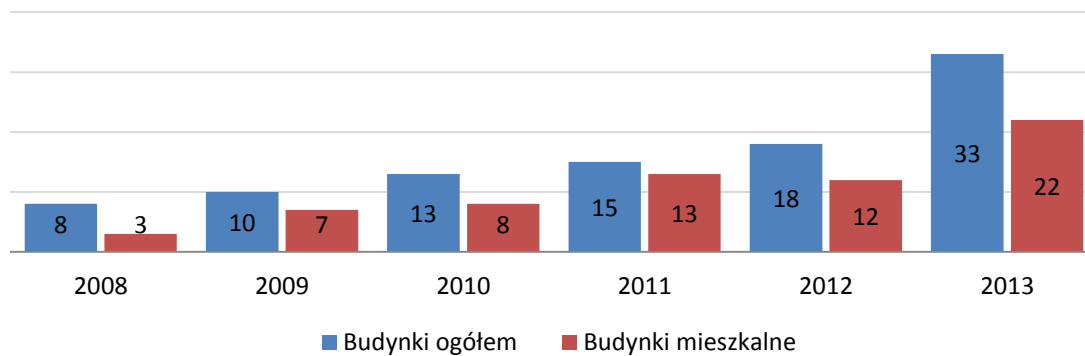
Wykres 51 Oczyszczalnie przydomowe na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

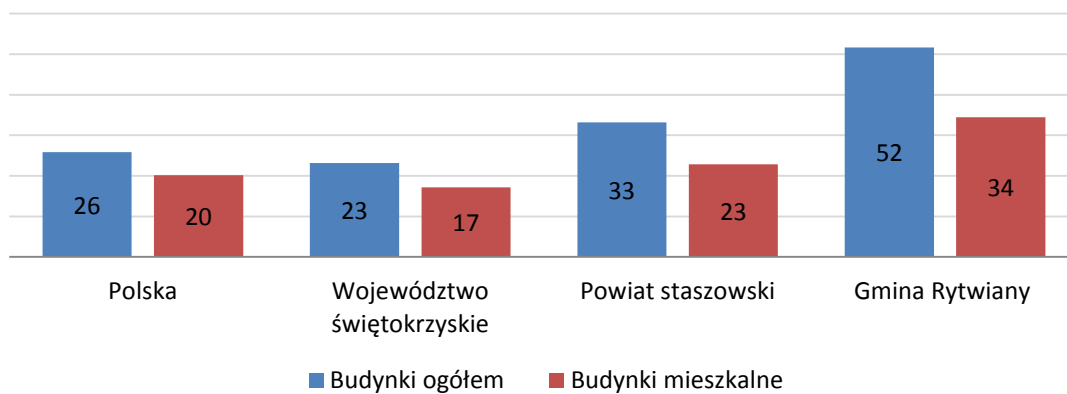
W Gminie Rytwiany rośnie także liczba nowych budynków oddanych do użytkowania (wykres 52). Wskaźnik ilości nowych budynków oddanych do użytkowania w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców był w 2013 roku wyższy w porównaniu do badanych jednostek terytorialnych wyższego rzędu (wykres 53).

Wykres 52 Budynki nowe oddane do użytkowania w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Wykres 53 Budynki nowe oddane do użytkowania na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

3. Uwarunkowania turystyczno-przyrodnicze

3.1. Walory przyrodnicze

Gmina Rytwiany jest atrakcyjnym miejscem pod względem przyrodniczym, aż 49,33% powierzchni gminy stanowią grunty leśne (tabela 1, str. 4). Wśród zbiorowisk leśnych należy wymienić dwa zespoły przyrodniczo-krajobrazowe: „Rytwiany” i „Tarczyn”. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Rytwiany” położony jest w bliskim sąsiedztwie dawnego klasztoru kamedulskiego. Zajmuje obszar 2,25 ha ze zbiorowiskiem leśnym grądu z drzewostanem dębowo-grabowym z domieszką lipy. Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Tarczyn” zajmuje powierzchnię 3,6 ha. Jest to obszar porośnięty starodrzewiem sosnowo-dębowym w wieku 160–200 lat. Najcenniejszym walorem przyrodniczym Gminy Rytwiany jest rezerwat przyrody „Dziki Staw”. Został utworzony w celu ochrony ponad stuletnich skupisk drzew modrzewia europejskiego oraz jeziora potorfowego. Występują tu różnorodne formy krasowe w postaci lejów, dolinek i mis. Rezerwat jest siedliskiem dla wielu gatunków roślin i zwierząt, wśród których należy wymienić paproć salwinię pływającą oraz wydrę⁷. Najbardziej obszerną formą ochrony przyrody, obejmującą 1/4 powierzchni gminy jest Jeleniowsko-Staszowski Obszar Chronionego Krajobrazu zlokalizowany w jej środkowej części obejmujący zasięgiem głównie grunty leśne. Na szczególną uwagę zasługuje również obszar sieci Natura 2000 Kras Staszowski obejmujący lasy liściaste, bory i siedliska wodno-błotne powstałe w lejkach krasowych. Ponadto na terenie Gminy Rytwiany można odnaleźć 15 pomników przyrody, wśród których do najcenniejszych zalicza się dąb bezszypułkowy – „Bartek” liczący ok. 130 lat⁸.

⁷ Strona internetowa Nadleśnictwa Straszów, www.staszow.radom.lasy.gov.pl (inf. z 5.02.2015 r.).

⁸ Pomniki przyrody w województwie świętokrzyskim (stan na 5 maja.2015 r.), serwis internetowy Regionalnej Dyrekcji Ochrony Przyrody w Kielcach, <http://kielce.rdos.gov.pl>.

3.2. Walory kulturowe

Na terenie Gminy Rytwiany znajdują się obiekty mające szczególną wartość historyczną i kulturową. Dokładny wykaz zabytków został przedstawiony w tabeli 6.

Tabela 6 Wykaz zabytków w Gminie Rytwiany

Miejscowość	Zabytki	Nr rej.
Czerwony Krzyż (las)	Zbiorowe mogiły wojenne w lesie „Czerwony Krzyż”, 1942 r.	A.865 z 24.05.1993
Grobla	Młyn i dom młynarza, 4 ćwierćwiecze XIX w.	A.866/1-2 z 30.11.1993
Rytwiany	Zespół klasztorny kamedułów, 1 poł. XVII w.: (kościół parafialny pw. Zwiastowania NMP, skrzydło północne klasztoru „Erem Tęczyńskiego”, skrzydło zachodnie klasztoru z bramą, skrzydło południowe klasztoru, obecna plebania, pozostałości ogrodzenia, 2 bramy);	A.867/1-7 z 28.10.1971 i z 16.06.1977
	Mogiła powstańców 1863 r. w lesie w przy cegielni;	A.868 z 24.05.1993
	Ruiny zamku, 1 poł. XV w.;	A.869 z 01.12.1956, 28.10.1971 i z 06.07.1977
	Zespół pałacowy, 1 poł. XIX w., 1927 r. (pałac, park).	A.870/1-2 z 20.12.1957 i z 08.02.1978
Sichów Duży	Zespół pałacowy (pałac, stajnia, wozownia, 2 rządcówki, dom ogrodnika, park).	A.871/1-7 z 20.12.1957 i z 27.05.1986
Strzegom	Kościół parafialny pw. MB Bolesnej, drewniany, XVI/XVII w.;	A.872 z 26.01.1957 z 15.04.1967 i z 06.07.1977
	Cmentarz parafialny (stara część), XX w.	A.873 z 19.10.1989

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Rejestru Narodowego Instytutu Dziedzictwa (stan na 31 marca 2015 roku), www.nid.pl

Jednym z najbardziej znanych zabytków Gminy Rytwiany jest zespół klasztorny kamedułów. Klasztor powstał w pierwszej połowie XVII wieku i był drugim na terenie Polski obiektem pustelniczym. Na terenie klasztoru znajdował się kościół, budynki gospodarcze oraz eremitorium, czyli objęte klauzurą domki pustelnicze. Obiekt położony jest obok kompleksu leśnego z dala od zabudowań mieszkaniowych. Obecnie na terenie klasztoru znajduje się „Pustelnia Złotego Lasu” będąca siedzibą Centrum Terapeutycznego „SPeS”. Jest to ośrodek relaksacyjno-kontemplacyjny świadczący szeroką gamę usług dla „współczesnych pustelników”, pragnących wyciszenia i odpoczynku. Na terenie dawnego klasztoru znajduje się także Galeria Kamedulska przedstawiająca historię obiektu, ogrody klasztorne oraz muzeum serialu „Czarne chmury”⁹.

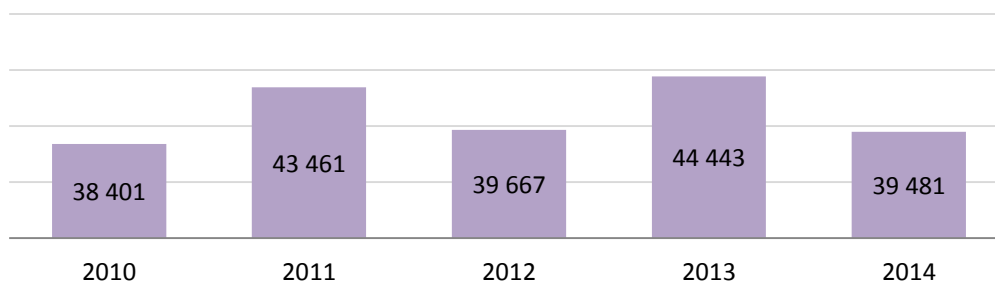
⁹ Strona internetowa Pustelni Złotego Lasu w Rytwianach, www.pustelnia.com.pl (inf. z 5.02.2015 r.).

Innym ciekawym obiektem jest zespół pałacowy z XIX wieku w Rytwianach będący niegdyś siedzibą księcia Artura Radziwiłła. Obecnie na terenie pałacu otoczonego zabytkowym parkiem znajduje się hotel świadczący szeroką gamę usług. Na uwagę zasługuje również drewniany kościółek z bali modrzewiowych w Strzegomiu będący zabytkiem architektury sakralnej. Jego powstanie datuje się na przełom XVI i XVII wieku. Wnętrze kościoła zdobi m.in. późnorenesansowy ołtarz główny oraz barokowe ołtarze boczne¹⁰.

Do atutów Gminy Rytwiany należy zaliczyć też karpia rytwiańskiego wpisanego na listę produktów tradycyjnych Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi¹¹.

Kondycję turystyki w Gminie Rytwiany obrazuje lista najchętniej odwiedzanych atrakcji turystycznych w województwie świętokrzyskim. Spośród atrakcji Gminy Rytwiany w rankingu znalazła się Pustelnia Złotego Lasu, która w 2014 roku zajęła 19. miejsce z liczbą 39 481 odwiedzających. Pierwsze trójka rankingu w 2014 roku: to Jura Park w Bałtowie – 300 000 osób, Klasztor na Świętym Krzyżu – 273 336 osób oraz Centrum Bajki w Pacanowie – 175 600 osób. Dokładną liczbę odwiedzających Pustelnię Złotego Lasu w Rytwianach w latach 2010–2014 pokazuje wykres 54. W promieniu około 30 km od Gminy Rytwiany znajdują się atrakcje turystyczne, które stanowią o jej potencjale zewnętrznym i mogą pośrednio oddziaływać na rozwój gminy. Należy zwrócić szczególną uwagę na takie miejsca, jak: Zamek Krzyżtopór w Ujeździe (160 881 zwiedzających w 2014 r.), Zespół Pałacowo-Parkowy w Kurozwękach (88 121 zwiedzających w 2014 r.), Szydłów (30 099 zwiedzających w 2014 r.), Baseny Mineralne w Solcu-Zdroju (140 000 odwiedzających w 2014 r.)¹².

Wykres 54 Liczba odwiedzających Pustelnię Złotego Lasu w Rytwianach w latach 2010–2014

Źródło: Opracowanie własne na podstawie strony internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego (inf. z 18.02.2015 r.) oraz portalu internetowego Encyklopedia Regionów, <http://swietokrzyskie.regiopedia.pl> (inf. z 20.02.2015 r.)

¹⁰ Strona internetowa Urzędu Gminy Rytwiany, www.rytwiany.com.pl.

¹¹ Strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, www.minrol.gov.pl (inf. z 20.02.2015 r.).

¹² Strona internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, (inf. z 18.02.2015 r.), www.sejmik.kielce.pl/item/43896-swietokrzyskie-atrakcje-nadal-chetnie-odwiedzane-przez-turystow?start=100.

4. Porównanie Gminy Rytwiany do Polski, województwa świętokrzyskiego i innych jednostek samorządu terytorialnego z powiatu staszowskiego

W tabelach od 7 do 19 Gmina Rytwiany została przedstawiona w zestawieniu z gminami powiatu staszowskiego, powiatem staszowskim, województwem świętokrzyskim i Polską. Zaprezentowane dane w odnoszą się m.in. do struktury ludności oraz sytuacji finansowej gminy. Gmina Rytwiany jest trzecią co do wielkości gminą powiatu staszowskiego, co przekłada się na jej niską gęstość zaludnienia w stosunku do pozostałych gmin z terenu powiatu.

Tabela 7 Powierzchnia terenu i gęstość zaludnienia – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Powierzchnia		Gęstość zaludnienia na 1 km ²
	ha	km ²	
Polska	31267967	312679	123
Województwo świętokrzyskie	1171050	11711	108
Powiat staszowski	92480	925	79
Gmina Bogoria	12289	123	65
Gmina Łubnice	8414	84	50
Gmina Oleśnica	5338	53	73
Miasto i Gmina Osiek	12930	129	60
Miasto i Gmina Połaniec	7501	75	160
Gmina Rytwiany	12466	125	51
Miasto i Gmina Staszów	22752	228	116
Gmina Szydłów	10790	108	44

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Tabela 8 Liczba ludności – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Liczba ludności					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	38135876	38167329	38529866	38538447	38533299	38495659
Województwo świętokrzyskie	1272784	1270120	1282546	1278116	1273995	1268239
Powiat staszowski	73498	73277	74411	74126	73858	73505
Gmina Bogoria	7974	7984	7992	7988	7961	7933
Gmina Łubnice	4404	4377	4381	4332	4306	4247
Gmina Oleśnica	3900	3909	3971	3949	3928	3907
Miasto i Gmina Osiek	7934	7908	7896	7863	7841	7819
Miasto i Gmina Połaniec	11889	11864	12090	12046	11991	11989
Gmina Rytwiany	6294	6267	6430	6433	6448	6392
Miasto i Gmina Staszów	26224	26131	26795	26692	26582	26436
Gmina Szydłów	4879	4837	4856	4823	4801	4782

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku została omówiona w rozdziale drugim, charakteryzującym szczegółowo sytuację społeczno-gospodarczą gminy. W tabeli 9

możemy zaobserwować, że Gmina Rytwiany jest jedną z „młodszych” gmin powiatu staszowskiego, liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym jest niższa tylko w stosunku do dwóch innych gmin. Przekłada się to również na liczbę ludności w wieku poprodukcyjnym, w tej kategorii Rytwiany plasują się na drugiej pozycji.

Tabela 9 Ludność wg ekonomicznych grup wieku [%] – porównanie jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Ludność w wieku przedprodukcyjnym		Ludność w wieku produkcyjnym		Ludność w wieku poprodukcyjnym	
	2008	2013	2008	2013	2008	2013
Polska	19,3	18,2	64,5	63,4	16,2	18,4
Województwo świętokrzyskie	19,0	17,3	63,4	62,9	17,7	19,8
Powiat staszowski	20,9	18,5	62,7	63,3	16,5	18,2
Gmina Bogoria	22,9	20,7	58,9	60,8	18,2	18,6
Gmina Lubnice	20,1	17,7	58,3	59,9	21,6	22,4
Gmina Oleśnica	20,0	17,9	60,8	62,8	19,2	19,3
Miasto i Gmina Osiek	22,3	19,8	59,7	61,2	17,9	18,9
Miasto i Gmina Połaniec	20,2	18,5	69,3	68,6	10,5	12,9
Gmina Rytwiany	22,2	19,1	60,2	62,5	17,7	18,4
Miasto i Gmina Staszów	20,4	17,8	63,5	63,1	16,0	19,1
Gmina Szydłów	19,1	16,4	61,2	63,4	19,7	20,2

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Bezrobocie na terenie powiatu staszowskiego jest zróżnicowane. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w czterech gminach powiatu jest niższy niż średnia w Polsce, a aż w siedmiu – niższy niż w województwie świętokrzyskim. Najkorzystniejsze warunki panują w gminach: Szydłów, Połaniec i Lubnice. Gmina Rytwiany ze wskaźnikiem 9,4% uplasowała się w 2013 roku na miejscu 5. na 8 gmin powiatu staszowskiego (tabela 10).

Tabela 10 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Udział [%] bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	6,0	7,7	7,9	8,0	8,7	8,8
Województwo świętokrzyskie	9,6	10,4	10,1	10,3	10,8	11,3
Powiat staszowski	7,8	8,5	8,0	8,6	8,9	8,9
Gmina Bogoria	8,2	9,5	8,9	10,0	10,2	10,2
Gmina Lubnice	5,9	7,4	7,0	6,7	8,1	7,5
Gmina Oleśnica	9,5	10,3	10,1	9,5	10,5	10,3
Miasto i Gmina Osiek	11,0	10,6	9,1	10,6	12,5	12,0
Miasto i Gmina Połaniec	7,4	7,4	7,4	8,3	8,0	7,8
Gmina Rytwiany	9,1	10,5	8,9	9,4	9,2	9,4
Miasto i Gmina Staszów	7,0	8,0	7,7	8,1	8,2	8,5
Gmina Szydłów	5,9	6,7	6,2	6,0	7,0	6,9

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

Gmina Rytwiany wydatkuje stosunkowo niewiele w przeliczeniu na 1 mieszkańca na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska. Na 8 gmin powiatu zajmuje przedostatnią pozycję w ilości wydatkowanych środków. Wydatki te są niższe zarówno od średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego oraz powiatu staszowskiego (wykres 11).

Tabela 11 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	206	243	257	242	230	264
Województwo świętokrzyskie	151	185	307	292	217	228
Powiat staszowski	260	303	507	472	538	462
Gmina Bogoria	105	128	1024	590	605	513
Gmina Łubnice	82	89	106	155	120	146
Gmina Oleśnica	60	154	145	621	154	357
Miasto i Gmina Osiek	60	110	352	95	154	316
Miasto i Gmina Połaniec	511	557	1318	963	1930	1311
Gmina Rytwiany	977	804	759	316	193	193
Miasto i Gmina Staszów	174	278	167	451	282	285
Gmina Szydłów	80	79	88	147	149	195

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

W tabeli 12 wskazane zostały wydatki gminy skierowane na pomoc społeczną. Tylko dwie gminy w powiecie przeznaczają mniej na opiekę społeczną niż Gmina Rytwiany, co świadczy o korzystnej sytuacji w gminie.

Tabela 12 Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca	
	2012	2013
Polska	502	520
Województwo świętokrzyskie	596	611
Powiat staszowski	541	564
Gmina Bogoria	809	992
Gmina Łubnice	592	568
Gmina Oleśnica	719	620
Miasto i Gmina Osiek	527	543
Miasto i Gmina Połaniec	464	475
Gmina Rytwiany	483	499
Miasto i Gmina Staszów	474	500
Gmina Szydłów	561	496

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

W tabelach 13 oraz 14 przedstawione zostały dochody uzyskiwane przez Gminę Rytwiany z tytułu podatku od nieruchomości oraz od środków transportowych. Gmina Rytwiany w przeliczeniu na 1 mieszkańca nie posiada znaczących wpływów podatkowych od nieruchomości, zajmuje 6. pozycję w powiecie, a wartość jest niższa od średniej jednostek terytorialnych wyższego rzędu poddanych analizie. Wielkość wpływów do budżetu gminy od środków transportu plasuje Rytwiany na drugim miejscu w powiecie, za gminą Osiek. Wartość w przeliczeniu na jednego mieszkańca jest wyższa od średniej w kraju, województwie świętokrzyskim i powiecie staszowskim.

Tabela 13 Dochody podatkowe – podatek od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Dochody podatkowe - podatek od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	353	372	392	422	457	487
Województwo świętokrzyskie	276	287	296	317	348	384
Powiat staszowski	381	410	437	484	546	631
Gmina Bogoria	151	175	145	163	164	178
Gmina Łubnice	53	48	50	57	69	72
Gmina Oleśnica	151	363	442	422	426	436
Miasto i Gmina Osiek	555	575	592	622	660	767
Miasto i Gmina Połaniec	1089	1141	1295	1509	1716	2067
Gmina Rytwiany	171	160	164	159	193	204
Miasto i Gmina Staszów	252	266	259	278	333	360
Gmina Szydłów	183	200	216	228	245	286

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Tabela 14 Dochody podatkowe – podatek od środków transportowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Dochody podatkowe – podatek od środków transportowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	22	22	22	23	24	24
Województwo świętokrzyskie	22	22	23	24	25	25
Powiat staszowski	17	20	19	23	23	24
Gmina Bogoria	9	11	11	13	12	12
Gmina Łubnice	5	5	6	5	5	11
Gmina Oleśnica	6	7	9	10	8	9
Miasto i Gmina Osiek	20	27	27	34	40	40
Miasto i Gmina Połaniec	17	21	19	20	23	24
Gmina Rytwiany	17	17	19	22	27	30
Miasto i Gmina Staszów	24	25	24	29	26	28
Gmina Szydłów	13	14	12	14	16	14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

W tabelach 15 i 16 przedstawiono udział w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa: odpowiednio podatek dochodowy od osób fizycznych oraz od osób prawnych. Tylko dwie gminy w powiecie mają niższy udział w podatku od osób prawnych, w Gminie Rytwiiany wynosi on zaledwie 2,43 zł na 1 mieszkańca, gdzie średnia w Polsce to 54,13 zł. Lepiej prezentuje się udział podatku od osób fizycznych, który w powiecie daje Gminie Rytwiiany 4. pozycję. Wartość ta jest jednak niezadawalająca – jest ona ponad dwukrotnie niższa niż w Polsce.

Tabela 15 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	645	611	603	657	687	725
Województwo świętokrzyskie	415	387	389	440	466	498
Powiat staszowski	338	298	329	360	384	410
Gmina Bogoria	188	153	155	182	205	232
Gmina Łubnice	160	124	138	168	182	200
Gmina Oleśnica	242	248	334	347	332	425
Miasto i Gmina Osiek	204	167	187	218	233	259
Miasto i Gmina Połaniec	523	450	491	550	567	579
Gmina Rytwiiany	268	215	246	271	303	318
Miasto i Gmina Staszów	433	399	434	458	498	523
Gmina Szydłów	168	135	139	165	182	195

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Tabela 16 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	68,73	60,35	52,57	59,17	58,43	54,13
Województwo świętokrzyskie	44,45	42,36	26,92	32,36	26,92	25,63
Powiat staszowski	67,59	116,27	19,21	135,39	67,49	21,08
Gmina Bogoria	0,43	0,84	0,71	49,45	25,02	12,37
Gmina Łubnice	0,44	0,62	0,69	0,65	0,77	0,41
Gmina Oleśnica	1,90	4,57	0,85	3,22	0,52	1,22
Miasto i Gmina Osiek	21,98	264,24	3,40	47,65	98,88	22,46
Miasto i Gmina Połaniec	364,67	461,27	75,98	712,71	269,83	59,00
Gmina Rytwiiany	-0,72	4,14	3,22	1,70	2,53	2,43
Miasto i Gmina Staszów	14,48	32,48	14,46	20,54	26,88	19,05
Gmina Szydłów	14,34	11,50	13,06	21,94	7,96	8,94

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS

W tabelach 17 i 18 przedstawiona została wielkość subwencji ogółem oraz subwencji oświatowej w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Subwencja w Gminie Rytwiany jest znacznie wyższa niż średnia dla jednostek terytorialnych wyższego rzędu. Wysoka subwencja negatywnie odzwierciedla sytuację w gminie.

Tabela 17 Subwencja ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Subwencja ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	790	872	895	928	984	996
Województwo świętokrzyskie	874	971	997	1018	1060	1072
Powiat staszowski	892	990	1141	1005	1058	1065
Gmina Bogoria	1279	1407	1448	1420	1546	1432
Gmina Łubnice	1270	1471	2574	1522	1589	1629
Gmina Oleśnica	1196	1372	1280	1182	931	994
Miasto i Gmina Osiek	991	1110	1321	1131	1250	1169
Miasto i Gmina Połaniec	542	594	829	609	677	694
Gmina Rytwiany	1108	1263	1273	1337	1391	1445
Miasto i Gmina Staszów	717	779	848	807	844	886
Gmina Szydłów	1027	1128	1156	1142	1246	1253

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

Tabela 18 Subwencja oświatowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego

Jednostka terytorialna	Subwencja oświatowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca					
	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Polska	625	673	700	738	789	798
Województwo świętokrzyskie	626	677	706	738	773	779
Powiat staszowski	630	675	714	713	751	747
Gmina Bogoria	805	850	886	924	974	978
Gmina Łubnice	674	755	940	819	812	833
Gmina Oleśnica	672	736	769	795	764	746
Miasto i Gmina Osiek	852	904	1023	991	1022	1003
Miasto i Gmina Połaniec	537	588	667	604	653	652
Gmina Rytwiany	642	740	734	761	841	813
Miasto i Gmina Staszów	548	575	570	606	637	642
Gmina Szydłów	563	561	565	556	626	603

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS (dane zaokrąglone do pełnych wartości)

5. Wnioski z analizy Gminy Rytwiany

Po przeanalizowaniu sytuacji społeczno-gospodarczej Gminy Rytwiany można wysnuć następujące wnioski:

1. W Gminie następuje spadek liczby ludności, który jest konsekwencją regresu demograficznego (liczba zgonów przekracza liczbę urodzeń) oraz ujemnego salda migracji. Niekorzystną sytuację demograficzną na terenie gminy potwierdza malejąca liczba osób w wieku przedprodukcyjnym i rosnący udział osób w wieku poprodukcyjnym, świadczący o starzeniu się społeczeństwa. Obserwujemy zatem proces starzenia się społeczeństwa, który niesie ze sobą zagrożenie dla gospodarki, gdyż mniejsza grupa osób w wieku produkcyjnym będzie musiała utrzymywać większą grupę osób w wieku poprodukcyjnym, pobierającą świadczenia emerytalne.
2. Zmniejszający się potencjał ludnościowy odzwierciedla również spadająca liczba dzieci w szkołach podstawowych. Wszystko to świadczy o negatywnej perspektywie demograficznej w najbliższych latach.
3. Obecna sytuacja wymaga więc podjęcia szeregu działań, które będą przeciwdziałać zjawisku depopulacji. Jednym z nich jest stworzenie atrakcyjnych warunków do osiedlania się na terenie gminy. Innymi czynnikami przyciągającym są: odpowiednie możliwości do prowadzenia działalności gospodarczej, kształtowanie estetycznej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej oraz zapewnienie wysokiej jakości usług publicznych m.in. dostęp do miejsc w żłobkach i przedszkolach oraz wysoki poziom edukacji. Istotne są także działania wzmacniające tożsamość lokalną i przywiązanie do miejsca pochodzenia.
4. Na depopulację mieszkańców gminy ma wpływ niekorzystna sytuacja na rynku pracy, przejawiająca się rosnącym poziomem bezrobocia. Niską atrakcyjność gospodarczą gminy oraz niską przedsiębiorczość wśród mieszkańców potwierdza mała liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych oraz nowo powstających firm na terenie gminy. W związku z tym należy stworzyć warunki do rozwoju przedsiębiorczości oraz podjąć działania aktywizujące miejscową ludność. Pozytywny wpływ na rozwój gospodarczy powinno mieć także wzmocnienie sektora ekonomii społecznej.
5. Analiza budżetu wskazuje na pogarszającą się sytuację finansową gminy. Z roku na rok maleje udział dochodów własnych w dochodach ogółem gminy, co świadczy o coraz mniejszej samodzielności finansowej gminy. Dzięki nowo powstającym

podmiotom gospodarczym oraz zahamowaniu zjawiska migracji zwiększone zostaną wpływy do budżetu z podatku od osób fizycznych i prawnych.

6. Gmina Rytwiany posiada potencjał w postaci młodego społeczeństwa, świadczą o tym wyniki z egzaminów w szkołach podstawowych i gimnazjalnych. Średnie wyniki egzaminów uczniów na obu szczeblach edukacji były wyższe w 2014 roku od średniej w powiecie staszowskim, województwie świętokrzyskim oraz w Polsce.
7. Na rozwój społeczno-gospodarczy gminy mają także wpływ inwestycje realizowane z funduszy unijnych. W latach 2007–2013 na terenie Gminy Rytwiany zrealizowano 12 projektów z RPO WŚ, gdzie średnio dofinansowanie na 1 mieszkańca wyniosło 2 103,39 zł. Gmina Rytwiany powinna dalej korzystać z funduszy unijnych, pozyskując jak najwięcej środków z programów unijnych na lata 2014–2020.
8. Położenie Gminy Rytwiany może być zarówno pozytywnym, jak i negatywnym czynnikiem jej rozwoju. Bliskie sąsiedztwo dwóch stref inwestycyjnych: istniejącej w Połańcu i tworzonej w Staszowie – może spowodować spadek liczby zakładanych przedsiębiorstw na terenie gminy, ale jednocześnie tworzyć potencjalne miejsca pracy w gminach sąsiednich. Gmina Rytwiany może zostać w ten sposób „sypialnią” dla dwóch ośrodków dających zatrudnienie.
9. Dogodne skomunikowanie w kierunku Mielca może spowodować odpływ mieszkańców, nie tylko rozumiany jako ujemne saldo migracji, ale również w zakresie wydatkowanej ilości pieniędzy. Jeżeli nastąpi spadek ilości kupowanych produktów i usług, będziemy mieć do czynienia ze spadkiem ilości pieniądza w obiegu na terenie Gminy Rytwiany, a co za tym idzie – z mniejszymi dochodami mieszkańców i wpływami do budżetu gminy z tytułu podatków.
10. Gmina Rytwiany posiada walory środowiska naturalnego. Prawie połowę jej obszaru stanowią tereny leśne. Na terenie gminy znajduje się także obiekt mający szczególną wartość historyczną i kulturową – jest to dawny klasztor kamedułów, tzw. Pustelnia Złotego Lasu, będący jedyną rozpoznawalną atrakcją gminy generującą jednocześnie ruch turystyczny. Choć turystyka nie jest znaczącą gałęzią gospodarczą w Gminie Rytwiany, to wzmocnienie jej rozwoju wpłynie pozytywnie na poprawę sytuacji gospodarczej gminy. Rytwiany samodzielnie nie będą generowały znaczącego ruchu turystycznego dlatego ważne jest stworzenie w porozumieniu z gminami sąsiednimi rozpoznawalnego produktu turystycznego, wspólnej oferty turystycznej. Dodatkowo należy wspierać inicjatywy mieszkańców w zakresie organizowania imprez o charakterze kulturalnym i turystycznym.

11. Oprócz wewnętrznych uwarunkowań należy zwrócić uwagę na potencjalne możliwe oddziaływanie na Gminę Rytwiany wynikające z sąsiedztwa z rozpoznawalnymi turystycznie obiektami, takimi jak: Europejskie Centrum Bajki w Pacanowie, Szydłów, Zamek Krzyżtopór w Ujeździe czy też Zespół Pałacowo-Parkowy w Kurozwękach. Miejsca te generują ruch turystyczny, z którego potencjalnie duża liczba turystów będzie podróżować przez Gminę Rytwiany.

Spis rysunków

Rysunek 1 Położenie Gminy Rytwiany na tle kraju, województwa świętokrzyskiego i powiatu staszowskiego.....	4
--	---

Spis tabel

Tabela 1 Struktura użytkowania gruntów w Gminie Rytwiany w 2013 roku.....	4
Tabela 2 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w klasie 6 szkoły podstawowej w wybranych jednostkach terytorialnych w latach 2008–2014.....	11
Tabela 3 Średni wynik % ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w Polsce, województwie świętokrzyskim, powiecie staszowskim i Gminie Rytwiany w latach 2008–2014.....	12
Tabela 4 Atrakcyjność inwestycyjna województwa świętokrzyskiego w 2014 roku.....	17
Tabela 5 Wartość dofinansowania z RPO WŚ na lata 2007–2013 w gminach powiatu staszowskiego.....	24
Tabela 6 Wykaz zabytków w Gminie Rytwiany.....	30
Tabela 7 Powierzchnia terenu i gęstość zaludnienia – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	32
Tabela 8 Liczba ludności – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	32
Tabela 9 Ludność wg ekonomicznych grup wieku [%] – porównanie jednostek samorządu terytorialnego.....	33
Tabela 10 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	33
Tabela 11 Wydatki na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	34
Tabela 12 Wydatki na pomoc społeczną w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	34
Tabela 13 Dochody podatkowe – podatek od nieruchomości w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	35
Tabela 14 Dochody podatkowe – podatek od środków transportowych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego.....	35

Tabela 15 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego	36
Tabela 16 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego	36
Tabela 17 Subwencja ogółem w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego	37
Tabela 18 Subwencja oświatowa w przeliczeniu na 1 mieszkańca – porównanie wybranych jednostek samorządu terytorialnego	37

Spis wykresów

Wykres 1 Liczba ludności w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	5
Wykres 2 Prognoza ludności w województwie świętokrzyskim na lata 2020 i 2025 (wg danych z 2012 roku).....	5
Wykres 3 Prognoza ludności w powiecie staszowskim na lata 2020 i 2025 (wg danych z 2012 roku)	6
Wykres 4 Przyrost naturalny w Gminie Rytwiany na 1000 mieszkańców w latach 2008–2013.....	6
Wykres 5 Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	6
Wykres 6 Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	7
Wykres 7 Saldo migracji na pobyt stały na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany .	7
Wykres 8 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	8
Wykres 9 Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	8
Wykres 10 Liczba uczniów w szkole podstawowej na 1000 mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	8

Wykres 11 Liczba uczniów w szkole podstawowej na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	9
Wykres 12 Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	9
Wykres 13 Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	9
Wykres 14 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w 6 klasie szkoły podstawowej w Gminie Rytwiany w latach 2008–2014 (max liczba punktów 40).....	10
Wykres 15 Średnie wyniki w punktach uzyskane ze sprawdzianu w klasie 6 szkoły podstawowej w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany (max liczba punktów 40).....	10
Wykres 16 Średni wynik % ze wszystkich egzaminów gimnazjalnych w 2014 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	11
Wykres 17 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Rytwiany w latach 2009–2013	12
Wykres 18 Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	13
Wykres 19 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie Rytwiany w latach 2009–2013	13
Wykres 20 Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	13
Wykres 21 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	14
Wykres 22 Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	14
Wykres 23 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	15

Wykres 24 Fundacje, stowarzyszenia i organizacje społeczne na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	15
Wykres 25 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	16
Wykres 26 Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	16
Wykres 27 Dochody budżetu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	17
Wykres 28 Dochody budżetu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany.....	18
Wykres 29 Dochody własne na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	18
Wykres 30 Dochody własne na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany.....	18
Wykres 31 Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	19
Wykres 32 Udział % dochodów własnych w dochodach ogółem w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	19
Wykres 33 Przeciętne miesięczne wynagrodzenia brutto w relacji do średniej krajowej (Polska=100) w województwie świętokrzyskim i powiecie staszowskim w roku 2008 i 2013	20
Wykres 34 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	20
Wykres 35 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób fizycznych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	21
Wykres 36 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013.....	21
Wykres 37 Udział w podatkach stanowiących dochody budżetu państwa – podatek dochodowy od osób prawnych w przeliczeniu na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie	

średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	21
Wykres 38 Wydatki ogółem na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	22
Wykres 39 Wydatki ogółem na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	22
Wykres 40 Wydatki bieżące na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	22
Wykres 41 Wydatki bieżące na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	23
Wykres 42 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	23
Wykres 43 Wydatki majątkowe na 1 mieszkańca w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	23
Wykres 44 Wartość dofinansowania z RPO WŚ na lata 2007–2013 na 1 osobę w gminach powiatu staszowskiego	24
Wykres 45 Osoby w gospodarstwach domowych korzystające ze środowiskowej pomocy społecznej w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	25
Wykres 46 Ilość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	25
Wykres 47 Ilość dzieci, na które rodzice otrzymywali zasiłek rodzinny w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	26
Wykres 48 Korzystający z wodociągu w % ogółu ludności – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany w roku 2008 i 2013	26
Wykres 49 Korzystający z kanalizacji w % ogółu ludności – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany w roku 2008 i 2013	26
Wykres 50 Liczba oczyszczalni przydomowych w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013 ..	27
Wykres 51 Oczyszczalnie przydomowe na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	27
Wykres 52 Budynki nowe oddane do użytkowania w Gminie Rytwiany w latach 2008–2013	28

Wykres 53 Budynki nowe oddane do użytkowania na 10 tys. mieszkańców w 2013 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa świętokrzyskiego, powiatu staszowskiego i Gminy Rytwiany	28
Wykres 54 Liczba odwiedzających Pustelnię Złotego Lasu w Rytwianach w latach 2010–2014.....	31

Bibliografia

1. *Atrakcyjność inwestycyjna województw i podregionów Polski 2014*, Instytut Badań nad Gospodarką Rynkową, Gdańsk 2014.
2. Kondracki J., *Geografia regionalna Polski*, PWN, Warszawa 2000.
3. Portal informacyjny Głównego Urzędu Statystycznego, Bank Danych Lokalnych, <http://stat.gov.pl>.
4. Portal internetowy Encyklopedia Regionów, <http://swietokrzyskie.regiopedia.pl>.
5. Portal internetowy Interaktywna Mapa Polski, www.mapapolski.com.pl.
6. Rejestr Narodowego Instytutu Dziedzictwa, www.nid.pl.
7. Serwis Regionalnej Dyrekcji Ochrony Przyrody w Kielcach, <http://kielce.rdos.gov.pl>
8. Strona internetowa Centralnej Komisji Egzaminacyjnej, www.cke.edu.pl.
9. Strona internetowa Dom i Biblioteka Sichowska, www.sichow.eu.
10. Strona internetowa Ministerstwa Rolnictwa i Rozwoju Wsi, www.minrol.gov.pl.
11. Strona internetowa Nadleśnictwa Straszów, www.staszow.radom.lasy.gov.pl.
12. Strona internetowa Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej, www.oke.lodz.pl.
13. Strona internetowa Pustelni Złotego Lasu, www.pustelnia.com.pl.
14. Strona internetowa Urzędu Gminy Rytwiany, www.rytwiany.com.pl.
15. Strona internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007–2013, www.rpo-swietokrzyskie.pl.
16. Strona internetowa Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego, www.sejmik.kielce.pl.
17. Strona internetowa Urzędu Statystycznego w Kielcach, Statystyczne Vademecum Samorządowca 2014, Gmina Rytwiany, <http://kielce.stat.gov.pl>.